

JUTRANJE NOVO

NARODNO RADIKALNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan zjutraj, izvenjši ponedeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/L. — Telefon št. 213

Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravišтво: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Oglaš po tarifu. Sprejemajo se le do 15. ure.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem č.-k. uradu št. 13.238.

Edini državniški proglas.

Dne 20. februarja, ko je bilo zaključeno vlaganje kandidatnih list, je izdala Narodna radikalna stranka volilni proglas.

To je edini državniški in politični proglas, ki je izšel v tej volilni borbi. Vzemite ga v roke in primerjajte s proglasom, ki so jih izdale druge stranke, da vidite ogromno razliko. Zlasti poglejte razliko med proglasom radikalcev in med demagoško stilizacijo SLS. Tako, kot radikalci, govori velika, močna stranka, ki ima za sabo skoro pidesetletno preteklost. Ona ve, kaj hoče, in pove narodu naravnost, kako stoji stvar in kako hoče postopati v bodočnosti. Z demagogijo je mogoče doseči samo trenutne uspehe. Kdor hoče zidati trdno zgradbo, mora govoriti odkritosrčno in vedno le resnico. Male zakonite stranke, kakor je SLS, nimajo nobene odgovornosti in nobene bodočnosti, ter lahko govorijo kar hočejo — dokler se še doka ljudje, ki ne premislijo, da je tako govorjenje samo mlajenje prazne slame. Samo Narodna radikalna stranka ne upotrebljava v svojem proglasu nobene demagogije, prvič: ker ji tega ni potreba — imena njenih voditeljev in njena slavna preteklost so zanj najboljša reklama; drugič: ker se kot velika državniška stranka, ki ima v svojih rokah usodo naroda in države, zaveda svoje odgovornosti in ne more obetati stvari, katerih bi ne mogla izpolniti.

Narodna radikalna stranka je celna, ki se je v svojem proglasu postavila na državniško stališče. Nobena druga stranka ni zavzela v svojem volilnem proglasu stališča države, vsaka povdarja samo strankarska, kraljeva, stanovska ali verska stališča. Vsaka gre edino s te točke, kako bi dobila v svojo škaflo največ kroglic. NRS je pa postavila svoja načela, kako misli da treba urediti državo. S svojimi možmi in s svojo preteklostjo jamči, da bo tudi tako postopala in svoj program izvršila. Sedaj pa naj se volilci odločijo, če hočejo nji izreči zaupanje, ali ne. Ako doli zaupanje večine prebivalstva, bo svoj program tudi izvršila, ako ne doli zaupanja večine, bo čakala, da ljudstvo pri prihodnjih volitvah popravi svojo zmotu ter ji poveri mandat za vodstvo države.

Druge stranke ne gredo s stališča države, ampak s stališča mišljenja ljudstva, ne postavijo programa, ki se jim zdi pravi, ter skušajo zanj pridobiti ljudstvo, ampak skušajo prestudirati, kaj želi ljudstvo, ter po tem, včasih samo hipnih željah, prikrojijo svoje programe. Tudi to je zlo, katero smo podedovali od stare Avstrije, iz onih časov, ko še nismo imeli svoje države in ko je ljudstvo edino to gledalo, da bi imelo od tuje države, v kateri je živelo, kakšno korist, ali vsaj, da bi imelo kolikor mogoče malo škode.

Proglas Narodne radikalne stranke je v slovenskem političnem življenju značilno dejstvo, zgodovinskega pomena. Med Slovence stopa velika, slavna politična stranka s čisto drugačnim obzorjem in z drugačnimi gesli, kakor so pa odmevala doslej. Ne vemo, koliko ljudi med Slovenci bo moglo takoj v začetku razumeti njeno stališče. Slednjič je vseeno, če jih je nekoliko več ali nekoliko manj.

Dejstvo je, da se je prvič med Slovenci zapela politična pesem. Politika je znanost voditi in urediti državo, ne pa umetnost dobiti mnogo kroglic v škaflo. Pesem, ki se je sedaj oglašila, ne bo utihnila več in v meri, kot se bo med Slovenci širil smisel za politična vprašanja, bo tudi v vedno širje kroge prodirala radikalna pesem. O tem smo prepričani in ta zavest nam daje moč k vztrajnosti. Z demagogijo je mogoče delati samo nekaj časa, toda ne trajno. Laž ima kratke noge in teče samo nekaj časa. Stiri leta so imeli naši nasprotniki čas, da so širili o nas laži, nas obrekovali, potvarjali in smešili. Ni še dolgo, kar smo se pojavili, komaj, da smo dobili možnost, da odgovarjamo, in že se opaža, da nas smatrajo kot javnega in nevarnega protivnika. Demokracije, Kmetijci, SLSarji, vsi se obračajo v prvi vrsti in z največjim sovraštvom proti narodnim radikalcem. Stiri leta so od vseh strani gromadili nanjo psovke, laži in obrekovanja. Hoteli so jo vnaprej med Slovenci tako osovražiti, da bi navdali ljudstvo s tolikimi predsodki proti nji, da bi se ne mogla nikdar pojaviti na slovenskih tleh. Toda kljub temu je razmeroma v kratkem času pognala korenine ter se smelo spuščala v volilno borbo, v kateri bo gotovo premagala nekatere stare domače stranke. To je dokaz, da ima naše ljudstvo kljub neprestanemu hujkanju še mnogo zdravega političnega smisla in da ima stranka še močne in zdrave korenine.

Kandidatna lista Narodne radikalne stranke za ljubljansko-novomeško (kranjsko) volilno okrožje.

Nosilec liste:
minister dr. Niko Županič.

Srezki kandidati:

- ZA VOLILNI SREZ ČRNOMELJ:**

Kandidat: dr. Ign. Malnerč, odvetnik

Namestnik: Avg. Miller, major v pok.
- ZA VOLILNA SREZA KAMNIK IN LITUA:**

Kandidat: inž. Vlad. Stare, tovarnar, Kolovec pri Kamniku.

Namestnik: Janko Puhek, trgovec, Črnomelj.
- ZA VOLILNI SREZ KOČEVJE:**

Kandidat: Franjo Vardjan, št., posestnik in trgovec, Škrilj.

Namestnik: Avg. Aber, posestnik in poštar, Mozeli.
- ZA VOLILNA SREZA KRANJ IN RADOVLJICA:**

Kandidat: Peter Kozina, tovarnar, Tržič.
- Namestnik: Slavko Plemeš, posestnik in tržni nadzornik v Ljubljani.
- ZA VOLILNA SREZA KRŠKO IN NOVO MESTO.**

Kandidat: Mihajlo Presl, profesor v Ljubljani.

Namestnik: Julij Sečina, poštar, Črnomelj.
- ZA VOLILNA SREZA LOGATEC IN LJUBLJANA — OKOLICA.**

Kandidat: Josip Lenarčič, veleposestnik, Verd pri Vrhniki.

Namestnik: Hinko Murn, asp. južne železnice, Vižmarje.
- V nedeljo 18. marca oddajte vsi kroglice za listo največje in najmočnejše državne stranke Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Naša vojska zasedla Sušak.

NADVSE SVEČAN SPREJEM NAŠE VOJSKE IN NAŠIH OBLASTI. — OSVOBOJENO PREBIVALSTVO POZDRAVLJA KRALJA IN KRALJICO. — ITALIJANI ODNESLI VSE DO ZADNJEGA ŽEBLJA.

Sušak, 3. marca. (Z) Danes zjutraj ob 6. so začele italijanske čete in karabinjeri izpraznjevati Sušak. Takoj za njim je prišlo jugoslovensko orožništvo, ki je zavzele postojanke ob Rečini, da bi preprečilo morebitne spopade. Nato so vkorakale na Sušak naše čete, za njimi pa so prišla jugoslovenska oblastva in drugi.

Sušak, 3. marca. (B) Davi so bile prenešene brzojavne in pošne naprave s Sv. Ane na Sušak, in so takoj začele funkcionirati. Vkorakanje naše vojske se je izvršilo točno po programu. Mesto nudi izredno sliko. Vse mesto je v zastavah, katerih je več na vsaki hiši. Po oknih zasebnih hiš in po izložbah trgovin so razstavljene okrašene slike kralja Aleksandra in kraljice Marije. Na mnogih krajih v mestu so postavljeni krásni slavoloki, okrašeni s cvetjem in državnimi zastavami.

Ob 9. in pol je odšel proti Sv. Ani sušaški mestni sosvet s člani naše delegacije paritetne komisije dr. Ribašem, Silovcem, Stražnikom, Šišcem in Milovanovičem ter županom Zuccarom. Z vseh strani je prišlo na tisoče ljudstva, med katerim je bil tudi Sokol s Sušaka s fanfaro, potem deputacija iz Bakra in nekoliko narodnih društev iz Zagreba.

Točno ob 9. in pol je prišla iz Martinske naše hrabra vojska pod poveljstvom brigadirja polkovnika Rekančiča. Vse mesto je odmevalo od burnih vzklikov. Prebivalstvo je v svojem veselju in navdušenju mahalo z robc, klobuki in zastavami. Pred polkovnika ste stopili dve mali deklici, od katerih mu je ena po stari slovanski navadi ponudila soli in kruha, druga pa šopek cvetic, pozdravivši ga s prirčno dobrodošlico. Nato je vladni poverjenik za mesto Sušak dr. Hoholjac pozdravil vojsko in se ji zahvalil za osvoboditev. Brigadir Rekančič se je zahvalil narodu za prirčne besede pozdrava in dejal, da je srečen, da je prišla ura osvobodjenja. Tisočglava množica je zaklicala naši hrabri vojski gromki »Živio«.

Med nepoisnim navdušenjem je odkorakala vojska v spremstvu vsega prebivalstva proti Trsatu, kjer jo je sprejela z velikim navdušenjem šolska mladina. Tukaj je ena deklica pozdravila poveljnika vojske kot zastopnika osvobodilne vojske.

Z volilnim proglasom stopa NRS pred Slovence z odprtim vizirjem. Ona je in hoče biti, kar je bila vedno: poštena ljudska stranka, zdrava državna stranka, ki gre brez demagogije naprej po začrtani poti po svojem starem programu: politična svoboda naroda, socialna svoboda delavstva, samouprava ljudstva.

Kandidatna lista Narodne radikalne stranke za mariborsko-celjsko volilno okrožje.

Nosilec liste:
dr. Milan Stojadinovič,
finančni minister.

Srezki kandidati:

- ZA VOLILNE SREZE BREŽICE, KOZJE, ŠMARJE, ROGATEC:**

Kandidat: Blaž Zupanc, brivec v Laškem.

Namestnik: Fr. Kopina, predsednik invalidske organizacije v Mariboru.
- ZA VOLILNA SREZA CELJE IN KONJICE:**

Kandidat: Ivan Tretinovič, posestnik v Rogški Slatini.

Namestnik: Karl Jezernik, stavbenik in posestnik v Celju.
- ZA VOLILNA SREZA MURSKA SOBOTA IN DOLJA LENDAVA:**

Kandidat: Josip Benko, trgovec v Murški Soboti.

Namestnik: Ivan Vogler, veleposestnik v Petanjcih.
- ZA VOLILNA SREZA LAŠKO IN SLOVENJGRAD:**

Kandidat: Miha Koren, bivši narodni poslanec.

Namestnik: Ivan Zavolavšek, urar, Trbovlje.
- ZA VOLILNA SREZA LJUTOMER, MARIBOR LEVI BREG.**

Kandidat: dr. Janko Dernovšek, primarij in vodja bolnice v Mariboru.

Namestnik: Filip Jurkovič, kmetovalec v Gornji Radgoni.
- ZA VOLILNA SREZA MARIBOR — DESNI BREG IN PREVALJE:**

Kandidat: Jože Nachtigall, železničar.

Namestnik: Ferdo Krois, čevljar v Počrežju.
- ZA VOLILNI SREZ MOZIRJE:**

Kandidat: dr. Leopold Lenard, duhovnik.

Namestnik: Josip Borlak ml., lesni trgovec v Celju.
- ZA VOLILNA SREZA ORMOŽ IN PTUJ.**

Kandidat: Franc Verlič, viničar in košar v Sv. Petru pri Mariboru.

Namestnik: Konrad Breznik, invalid v Mariboru.
- V nedeljo 18. marca oddajte vsi kroglice za listo največje in najmočnejše državne stranke Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Važne izjave fin. ministra dr. Stojadinoviča.

VAŽNE IZJAVE NAŠEGA FINANČNEGA MINISTRA. DR. STOJADINOVIC ZA NADALJNO IZBOLJŠANJE VALUTE. — PLAČEVANJE DRŽAVNIH DOLGOV. FINANČNO STANJE DRŽAVE NI NEPOVOLJNO.

Zagreb, 3. marca. (Z) Danes dopoldne je na svojem potovanju v Slovenijo dospel semkaj nepričakovano finančni minister dr. Stojadinovič v spremstvu ljubljanskega namestnika Ivana Hribarja. Najprej si je ogledal nekaj tvornic. Kasneje je v poslopju Prve hrvatske štedionice konferiral z zastopniki denarnih zavodov, pri čemer je imel daljši ekspozé o finančnem položaju naše države. Naglašal je, da ne bo opustil svoje politike deflacije, ki jo je začel. Dejal je, da ni le minister bank in industrije, ampak tudi kmetov in konzumentov in da ga v njegovem delovanju vodijo le gospodarski in ne politični nagibi. Dr. Stojadinovič je zavrnil očitke, češ da zapostavlja Zagreb, in je dejal, da to ni res. Ne sme se pozabiti, da so baš zagrebški denarni zavodi priskočili državi na pomoč s svojimi denarnimi sredstvi. Nato je finančni minister govoril o državnih dolgovih. Rekel je med drugim, da je Srbija dolgovala pred vojno Franciji, Nemčiji in Avstriji 900 milijonov frankov. Sedaj je odpadel dolg Avstriji in Nemčiji, tako da ostane le francoski dolg, za katerega plačujemo anuitete po 40 milijonov frankov (okrog 240 milijonov dinarjev). Potem pride Blairrov posojilo v znesku 25 milijonov dolarjev, od katerih smo doslej dobili 15 milijonov. Ostanke 10 milijonov dolarjev najbrže ne bomo dobili. In to je boljše, ker bi sicer morali prevzeti od Amerike tudi material za zgradbo Jadranske železnice, kateri pa je on vedno nasproten, ker bi vodila preko neplodnega ozemlja in bi bila pasivna. Za dobjenih 15 milijonov dolarjev moramo plačevati letno 1.2 milijard dinarjev. Vsa odplačila dolgov so krita z dohodki državnih monopolov v znesku 1.7 milijard (od teh 60% čistih) in železnice (1.5 milijard). Vojni dolgovi znašajo okrog ene milijarde dinarjev, 240 milijonov funtov in 45 milijonov dolarjev. Minister upa, da bodo zavezniki črtali te dolgove. Predvideni so tudi večji dohodki železnice in poštne uprave. Pri izdatkih imamo veliko korist v vojni odškodnini z dobavo madžarskega premoga in lokomotiv, vagonov i. dr. s strani Nemčije, iz vsega tega, je rekel minister, se vidi, da naš finančni položaj ni nepovoljen, in da zaradi tega vztraja pri svoji politiki deflacije, s katero soglaš

tudi Narodna banka. Finančni minister pravi nadalje, da je napačno naziranje, češ da se imajo smatrati one novčaničice, ki so se zamenjavale za avstro-ogrške bankovce, kot državni dolg, ker so za našo državno breme, ki smo ga prevzeli z ozeimljem drugih držav. Ti bankovci imajo nekaj kritja v zlatih kronah, ki smo jih dobili od Avstro-ogrške banke. Doslej smo prejeli približno 24 milijonov zlatih kron, okrog 15 milijonov pa jih bomo najbrže še dobili. Nadalje obstaja pri Narodni banki takozvani račun izmene v korist državi s 300 milijoni dinarjev v tujih valutah, glede katerega je vzeto za podlago razmerje med dinarjem in tujimi valutami v predvojni vrednosti, tako da ta znesek predstavlja danes vsoto 1800 milijonov dinarjev. Minister je končno dejal, da se iz vsega tega vidi, da dolg države pri Narodni banki ne znaša niti eno milijardo dinarjev. — Po konferenci z zastopniki denarnih zavodov se je finančni minister dr. Stojadinovič odpeljal ob 11. uri v Maribor.

Bošgaški vojni krivci.

Sofija, 3. marca. (K) V sobranju je bil vložen od 53 posl. od večine podpisani predlog, da se obtožijo ministri kabineta Gošov, Danev, Malinov in Kosturov.

Današnje prireditve

- V Ljubljani:
- Drama: Ob 3. uri pop.: »Za pravdo in srce«. Izv. Ob 8 uri zvečer: »Ugrabljeni Sabinci«. Izv.
 - Opera: »Tosca«. Izv.
 - Marijono gledališče: Ob 15. in 18. uri »Trojčki iz Damaska« in »Tri zelce«.
 - Kino Matka: »Brodolomci«.
 - Kino Tivoli: »Dr. Mabuse, Igralec«, I. del.
 - Kino Ideal: »Zračna eskadrona mrtvih glav«.
- V Mariboru:
- Narodno gledališče: Ob 15. uri: »Pogumni Tonček«. Izv. — Ob 19.30 uri: »Urh grof Celjski«. Izv.
- V Ptuj:
- Mestno gledališče: »Sedemdesetletni«. Ostuje celjsko mestno gledališče. Začetek ob 18. uri.
 - Nočna lekarniška služba v Ljubljani: Tekoči teden: lekarna Sušnik na Mariji, nam trg.

Zatajili so jih.

Maribor, 3. febr.

Kaša, ki so si jo skušali mariborski mladinski demokrati v izbrljanem nacionalne ideje v politično strankarske svrhe, postaja od dne do dne bolj vroča. Njeno temperaturo se prav lahko opazuje v »Jutru«, še bolj pa v »Tabornu«. Zlasti iz zadnjega lista se lahko opazi, da se ta vedno bolj dviga.

Ta listič je pisal izprva na dolgo in široko, da so v »Orjuni« — mariborski seveda — zastopane vse stranke. Po izvršenem napadu na Cirilovo tiskarno so bile zastopane že samo vse slovenske napredne stranke. Ko pa je glasilo NSS in SKS odločno odklonilo in obsodilo tako nacionalno delo, kakor se je izvršilo v Celju, še bolj pa v Mariboru, so prišli gospodje v Jurčičevi ulici malo v zadrego.

Sedaj namreč, ko se je razburjenje prvih dni in tednov že poleglo in se vsa stvar sodi lahko objektivneje, prihajajo tudi dotičniki, ki so najbolj kričali in pisali ter skušali opravičiti taka dejanja, do spoznanja, da to ni bilo prav, da je to sramotno. Zato so se celo izgovarjali, da so zaprti »mučenci« polit. pristaši »Samostojne«. Ker pa tudi to ni dovolj držalo, je prišel »Tabore« na izborni idejo. Obesil je v svoji številki od srede skoro vse osumljence, ki so v preiskovalne zaporu, NRS in poziva g. dr. Pfeifferja, da kaj je storil za te svoje somišljenike.

Človek bi rekel na prvi pogled, da je to višek nesramnosti, nezakajnosti in največja podlost, ki mora odpreti tudi največjim zasleplencem oči, ki gredo z demokratsko stranko čez drn in strn. Demokratsko časopisje je s svojim pisanjem hujskalo in razvnelo sistematično nacionalno idejo in čut. Njihovi voditelji so selo javno nastopili in — v doktorsko primerni obliki — delali isto. To je šlo tako dolgo, da so mlade idealne ljudi razburili in da se je zgodilo to, kar obžalujemo sedaj sami. In sedaj hočejo ti ljudje vso krivdo in vso odgovornost, katere se dobro zavedajo, zvaliti na druge. Mlada življenja ginejo

po ječah, tisti pa, ki so vse to zakrivali, se jih branijo in jih zatajujejo. Sramota, da je kaj takega možno. To je predrznost prve vrste.

In seveda je najpripravnejše zvaliti vse na sedaj vladajočo Narodno radikalno stranko. Mi se moramo naravnost smejeti in nas veseli, da tudi v sedanjem resnem času niso popolnoma zgledali humoristi pri nas. NRS je v tej kratki dobi že toliko zakrivila, da je naravnost čudež, da je ni že vrag vzela. Z Nemci je sklenila kompromis, zato imajo ti svojo volilno listo, slovenske narodne pridobitve je izdala, obmejne in koroške Slovence je prodala te dni dr. Seiplu in sedaj izvemo iz »Taborne« da ima ta stranka celo v Mariboru, kjer gospodarijo samo demokrati, tako veliko pristašev, da jih je potreba zapirati. Kaj pa je, če ima NRS en greh več ali manj. Zato naj nosi kot vladajoča stranka tudi posledice in odgovornost za vse nerodnosti in neumnosti, ki so jih storili demokrati v svoji veliki kratkovidnosti in strankarski gorečnosti.

S studom se mora vsak poštenjak obrniti od takih ljudi. Ljudi najpreje nauhujskati, potem jih pa pustiti sramotno na cedilu in jih v javnosti celo zatajiti! Tega so zmogli samo demokrati. To dejstvo bo odprlo očl marsikomu, pred vsem pa tistim, katere je zvalila lepodoneča fraza o narodni ideji in nevarnosti v demokratskem časopisju, da so jim šli na limanice. Gospoda Kukovec in Reisman, kaj porečeta vidva k taki koncentraciji naprednih in narodnih sil? Zdi se, da bosta v tej koncentraciji zopet sama, kakor po navadi. Kakšno geslo bosta neki pogrnuta sedaj, ko se je celo narodnostno izjalovilo? Smo res radovedni.

Hi koncu pa povemo prav odkrito, da je za vse posledice moralne in gnotne, odgovorna tista stranka, ki je vse to zakrivila. Slovenska javnost pa predobro ve, katera stranka je bila to.

Volilno gibanje v Sloveniji.

Dr. Ign. Malnerič:

Programi.

Programi naših »malih«: »Samostojnih«, »Narodnih socialcev«, »Sustercijancev« itd. so — kakor torte pri peku. Vse so dobre. Ena je pač pokrita s kmetijsko čokolado, druga s sladko peno, tretja je »zašmahana« baš s »sladkim jamežem«. — Zato je lahko mogoče, da bo dobila ta ali ona stranka res — enega, dva ali celo — tri poslance. Kaj pa potem? Kaj bodo ti jokali po širokem Beogradu, ko izgubljene pice? Če ne bodo hoteli, da jih zaskoči kakšna muslimanska lisica, se bodo — podirili pod perje kakšne velike stranke. Katero? — Možgane v roke in dalo se bo to izračunati, pa še nekaj — da je bolje iti k spovedi k župniku kot k ministralni!

Prekmurje. Kakor povsod se tudi pri nas pričena volilni boj z vso srditostjo. Dočim je pri zadnjih volitvah v narodno skupščino zmagal z veliko absolutno večino klerikalci Kleki, se mu sedaj vedno bolj izpodmikajo tla. Vzrok je ležal glavno v tem, ker se druge stranke sploh niso, ozir. le malo brigale za ta del goste naseljene Slovenije. Med tem ko agitira kandidat demokratske stranke brezupno po »Goričkem« t. j. vzhodnem delu Prekmurja, pridobiva naša NRS stranka vključno brezupnim napadom Kleki vedno več pristašev. Kleki se v svojih »Novinah« izgovarja, da bi cele dneve klečal pred tabernaklom, pa »nemre«, ker je »betežen«, a v Beograd pa lahko hodi po dnevnicke. Ko se je pred par dnevi pripeljal v vas naš kandidat za Prekmurje g. Benko, so ga ljudje pozdravili z »živijo«-klici, dočim sta bila sprejeta bratronska Klekova agitatorja čisto hladno. Nad vse je ljudem ugajal nastop g. Benke brez vsakih napadov na druge stranke, ampak je stvarno razložil pomen in delo naše stranke za Prekmurje.

Iz Trbove. Neverjetno je, kako je trboveljsko delavstvo šlo na lim nekatere frizerjem in demagogom. Seveda, ustanovila se je neka stranka v Sloveniji, ki nosi naziv »Stranka Delovnega ljudstva«, ali bolje rečeno: stranka kristolovcev, komunistov in socialistov. Vse te ljudi je pa poštno delavstvo že davno zavrglo med staro šaro, danes, ko se pa gre za korita, prihajajo pred revno ljudstvo z raznovrstnimi obljubami. Oni mislijo: delavec in kmet nista izobražena, se bosta že dala nafariati. Pribiti moramo pa tukaj resnico, da se to revno delavstvo že vzbuja in je postalo samozavestno. Sliši se godrnjanje, da nas ne bo nihče več farbal in naiši se tako govori, da je komunist ali pa Tokanov socialist. Mi vemo, da so vsi ti strici veliki materialisti. Mi hočemo voliti ljudi, o katerih vemo, da so pošteni, zato smo se odločili za izvolitev našega prijatelja Miha Korena. Povedati moramo tudi to, da ti ljudje, ki se sučejo okrog liste in stranke »Delovnega ljudstva« niso marali vzeti na listo pravih delavcev. Svoje plačilo sprejmejo 18. marca, ko bo trboveljsko delavstvo glasovalo za Mihaela Korena.

Delavec.

„Ljudske stranke“

Slednjič je tudi »Slovenec« prišel do prepričanja, da majhne krajevne stranke nimajo nobenega smisla. Stranka, ki ima v skupščini samo pol ducata poslancev, ne pomeni ničesar. Narod more imeti koristi samo od velikih strank. Med take stranke šteje »Slovenec« v prvi vrsti »Ljudske stranke«. Te bodo imele po njegovem mnenju v bodoči skupščini v rokah usodo države. V stari skupščini smo imeli sledeče ljudske stranke: 1. slovensko ljudsko stranko — 15 moži; 2. hrvaško ljudsko stranko — 3 moži; 3. hercegovinsko ljudsko stranko — 3 moži; 4. dalmatinsko ljudsko stranko — 3 moži; 5. ljudsko stranko Bunjevcev in Sokcev — 4 moži. Vsega skupaj torej 5 strank in 25 moži. — Recimo, da pride v najboljšem slučaju slovenska ljudska stranka zopet s 15 moži iz volilnega viharja, toda na Hrvaškem ne more nikjer dobiti niti enega poslanca, ker še pri zadnjih volitvah ni nikjer imela količnika. Če dobi kaj v Hercegovini, je še veliko vprašanje. V Dalmaciji ne more niti v najboljšem slučaju dobiti več poslancev, kot jih je imela doslej. A kakšno pot pojdejo Bunjevci, se še ne ve. Predstavite si, kako bo izgledal ta »jugoslovanski klub«, v katerem bo pet strank in okrog 20 poslancev. Take smešnosti ne pozna noben parlament na svetu! A »Slovenec« pravi, da so »Ljudske« stranke velike in vplivne stranke! Če »Slovenec« ne zna biti pameten, zna biti vsaj smešen. Kaj bo opravilo teh peto strank, četudi so združene v enem klubu! Vse, kar te obetajo v svojih programih in proglaših, je sam »švindl«, ker je vsakemu človeku jasno, da ne morejo doseči ničesar. Če tak poslanec kaj obeta, je ravno toliko, kakor če bi obetal, da bo iz zvezd koval rumenjake. Radikalna stranka vlada že petdeset let in bo obstojala gotovo še petdeset let. Če bodo zahtevali razmere časa, se bo njim prilagodila. »Ljudske stranke« pa ne bodo mogle storiti ničesar dobrega, pa tudi ne mnogo hudega, ker dvajset moži ne pomeni ničesar. Če bo poslanec katere izmed »Ljudskih« strank hotel kaj doseči za svoje volilce, bo moral to storiti samo potom radikalne stranke. »Ljudske stranke« bodo v zbornici popolnoma osamljene, ali pa se bodo morale nasloniti na radikale. Toda kako bodo mogle po vseh teh lažeh, psolvkah in obrekovanjih, ki jih sedaj kopičijo v svojem časopisju in po shodih proti radikalcem, potem še iskati njihovega prijateljstva!

BOLJŠEVIŠKO GOSPODARSTVO.

Neka oseba, ki se je pred kratkem pripeljala iz Rusije, je dala dopisniku lista »Journal des Debats« sledeče zanimive podatke: Evo, koliko sem plačal, da sem smel zapustiti boljševiški raj. Vsi izdatki znašajo 2 in pol milijona dinarjev. Sovjetski potni list za inozemstvo stane 383 milijonov, nemški vizum 120 milijonov, litvanski vizum 110 milijonov letonski vizum 40 milijonov. Zdravniško središče letonskih sanitetskih oblasti (brez teže spravevala se mora v dvadnevno kvaranteno) 25 milijonov, spravevala zdravstva za potovanje v Nemčijo 5 ameriških dolarjev. Na ta način znašajo izdatki — še predno človek odpotuje — 1.468.000.000 rubljev (70 dolarjev). Vozna karta do Rize stane eno milijardo rubljev.

GLAVNO TAJNIŠTVO NRS ZA SLOVENIJO JE V LJUBLJANI, WOLFOVA ULICA ŠT. 1, L. NADSTROPJE.

zanimaj, tembolj, ker je na takih umetniških potovanjih neštetokrat delil usodo Strlesejevo.

— Vsem ljubiteljem gledaliških umetnikov. »Gledališki list« bo odlej redno prinašal kot prilogo na umetniškem papirju zadnje in najboljše slike naših priljubljenih dramskih in opernih članov. Ker bo nakladar teh slik omejena, opozarjamo vse, da si pravčasno preskrbe vsak teden gledališki list. Prva priloga je slika našega priljubljenega pevca Julia Betetta.

— Umetnostna razstava v Mariboru. Na povabilo mariborskega umetniškega kluba »Grohar«, so ljubljanski slikarji sklenili, da prirede meseca maja v velikih kazinski dvoranah v Mariboru prvo razstavo ljubljanskih slikarjev in kiparjev.

— Angleški kurz v Mariboru. V Mariboru se prične s ponedeljkom, 5. t. m. angleški konverzacijski tečaj, ki se bo vršil redno vsak ponedeljek in četrtek od pol sedmih do pol osmih v državni realki. Tečaj bo vodil rojen Anglež Parmenter, ki biva stalno v Mariboru.

— Zbornik za umetnostno zgodovino, leto II, štov. 3/4 je ravnokar izšel z naslovnim vsebino: Dr. France Mesenel: Jernej Subic Voitehu Hynalsu. (Pisma). — Dr. Evgen Müller Dittenhof: Freska gradu Bojke (Strobohof) na Kranjskem in njihovi mojstri, posebno Almanach. — I. Vrhovnik: Arhivski papirki o nekaterih slikarjih in kiparjih od 15. do 18. stoletja. — Izidor Cankar: Zgodovinska razstava slovenskega slikarstva. — Simon Ogrin: Spomini slovenskega slikarja. — Varstvo spomenikov. — Književnost. — Bibliografija. — Narodna Galerija. — Umetnostno-zgodovinsko društvo. — Razno. — V prilogi nadaljevanje »Umetnostnih spomenikov Slovenije«, dekanijski Kamnik izpod peresa dr. Fr. Stelca. V prihodnji številki se topografija kamniške dekanije konča in se začne umetnostni popis spomenikov radovijske dekanije. Uredništvo Zbornika naznanja naročnikom, da znaša naročnina za prihodnje leto 50 Din.

— »Kres« štov. 12 je izšla s sledečo vsebino: T. Seliskar: Pomlad, Paradni marš proletarcev; Ernest Tiran: Matjaževa vojska; Rabindranath Tagore E. T.: Trile svesti Joško Krošelj: Večerna molitev na

Novosti iz Rusije.

Boljševiški konfektor. — Evropski delavci naj bi pomagali sovjetom do denarja! — Francija in Rusija. — Tretjina Petrograda porušena. — Boljševiki in cerkev.

Dopisnik angleškega lista »Morning Post« je opisal dogodek, ki je v Moskvi vzbudil veliko senzacijo. Dopisnik piše: »16. februarja t. l. zvečer se je na eni izmed največjih moskovskih ulic ustrelil iz revol- verja neki gospod; bil je pri priči mrtev. Pri njem so našli dokumente, ki dokazujejo, da je bil predsednik komunistične stranke v pokrajinskem mestu. Sodeloval je kot delegat v komisiji, ki je nadzirala »delovne« čezvičalke. Ime mu je bilo Skvarcov. V žepu so našli pisano, naslovljeno na centralni odbor komunistične stranke. V pisnu pravi, da je spoznal metano čezvičalke in zverinstva, ki so jih uzgajali sodniki pod vodstvom Unschlichta z letniki, vso to pa v imenu komunistične doktrine. Zato, da je s svojo smrtjo poizkusil poravnati te zločine, ki jih je podpiral nehoté kot pripadnik komunistične stranke. Pismo končuje s vzklikom: »Nehajte s tem delom, ki sramoti spomin velikega učitelja Karla Marksa«.

Dopisnik lista »Morning Post« domneva, da je sestra Trockega, ki je obenem žena Kamenova, odstopala v posebni komisiji v zapadne države. Šla je po denar, ki naj se dobi na ta način, da profesionalne organizacije zapadno-evropskih držav razpišejo »delavsko posojilo« za sovjetsko Rusijo. Isto tako bi zbirala prostovoljne darove za gladujoče v Rusiji. Vrniti pa se je morala prazni rok celo iz Berlina, kjer so gojili za boljševike vedno posebne simpatije. Sedaj nameravajo sovjeti sklicati izredno zasedanje Eksekutivnega odbora, da se najdejo novi finančni viri.

Gust. Hervé je napisal v svojem listu »Victoire« članek, ki razpravlja o vprašanju zblizanja med Francijo in sovjeti. Hervé piše med drugim tudi to: »Če bi naša vlada res kolika takih namenov, potem bi bilo to vsega obžalovanja vredno. Kakšni so ti resni kapitalisti, ki hočejo vršiti trgovske posle v državi, v kateri nadaljujejo voditelji borbo proti kapitalizmu. V državi, kjer vlada ne priznava niti dolgov bivše vlade, niti privatno lastnino? Zaupnik g. Stinnesa je lansko leto odpotoval v Rusijo, da bi tam izvedel, če je za Nemčijo v kakršnemkoli pogledu posla. Vrnil se je z istim rezultatom, kakor g. Urquhart. V Rusiji ni mogoče absolutno noben posel. Vsi pa vedo, da imajo samo nemški tovarniški orožja z Rusijo posla. Francijo tarejo težke skrbi v Ruhrju. Ali se Francija boji, da bi mogla rdeča vojska pod vodstvom Buharina in Trockega napasti Poljsko, podpreti Nemčijo ter tako pomagati pri uničevanju versalske pogodbe? Ali vlada res upa, da bo odstranila to nevarnost s tem, če bo dajala rednim carjem koncesije za slučaj, da bi se lepo obnašali? To bi bila največja neumnost, ker sovjeti niso bili v stanu organizirati nevarne vojne. Nemški poslanik v Moskvi, grof Brockdorff-Rantzau je ob priliki berlinskih posvetovanj (v prvih dnevih ruske okupacije) sam izjavil, da se na pomoč rdeče vojske v nobenem slučaju ne more računati. Rdeča vojska je materialno v tako slabem stanju, da v tem ne more biti govora. To bi bila naravnost demoralizacija, če bi Francija pod vodstvom narodnega bloka pripravljala mir z režimom, ki so ga zavrgle vse države«.

Iz Helsingforsa poročajo, da je uradni boljševiški referent potrdil dejstvo, da je ena tretjina Petrograda porušena. 2000 hiš je porušenih do temelja. Mnogo je tudi takih, ki so zapuščene od stanovalcev in polagoma propadajo. Sovjeti so predlagali, da jim ljudje, ki bi hoteli vzeti te hiše v najem, plačajo 30 odstotkov od cene; za to bi dobili te hiše za 30 let v najem. Toda hiše so v tako slabem stanju, da se je oglasilo jedva 50 najemnikov.

»Zora Istoka«, uradni organ sovjetov v Tiflisu, objavlja vest, da si je sovjetska komunistična omladina preuredila saborno cerkev v — klub in restavracijo.

— Slikar Francois Flameng umrl. Pariški listi poročajo, da je (v 77. letu svojega življenja) umrl francoski slikar Flameng. Pokojni je bil najbolj priljubljeni modni portretist mednarodnega ženskega sveta. Svoje najboljše delo je dovršil l. 1897, ko je dekoriral gorenji vestibul v Sorbonni.

— Emil Adamič: Pet ženskih dvospevov s klavirjem. Na besedila Cyetka Golarja »Iz bosanske perivoja« zložil Emil Adamič. Zložilo in izdalo pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v Ljubljani. Cena partituri 16 Din. Litografirani glasovi (za sopran in alt) so pri društvu na razpolago.

— Zopet nova, prelepa zbirka skladb, ednih te vrste v naši glasbeni literaturi, ki bo v veliko veselje ženskim zborom po naših pevskih društvih. Nekatere so lažje, dve težji, pa se za izvedbo trud na vsak način izplača. Neizpolnjiva Adamičova invencija, združena z bogato, zanimivo ritmiko, moderno harmoniko in rahlo odeto kontrapunktično bo naša pri izvajalnih in občinstvu hvaležno polje. Ženski zbori naj pridno segajo po zbirki in naj pesmi tudi izvajajo!

— Mednarodna kulturna revija. Mednarodna liga za prosveto namerava izdati veliko revijo, ki naj bi nudila pregled o vseh važnejših dogodkih in svetovnem življenju, ki bi imel vpliv na mednarodno kulturno življenje. Revija bo imela prilogo za svetovno ekonomijo, industrijo, obrt, denarstvo in razne druge panoge. Revija bo pisana v nemškem, angleškem, francoskem in češkem jeziku; poleg tega tudi v esperantu. Na delu podjetja stoji centralni uredniški svet, za posamezne priloge pa poedine uredniške komisije.

Davajte knjige za kupoščo mladino! Nabirajte tudi prebravane monografije.

Politične novosti.

FRANCIJA.

— Razmerje med Francijo in Rusijo. V pariskih političnih krogih se točnati to razmerje takole: V kabinetu samem je nekaj pristašev zblizanja na komercialnem politični prvi poizkus naj bi pripravil ugodna tla za diplomatske odnose. Očividno je, da Francija vedno vztraja pri stališču Millerandovem, ki je l. 1920. izjavil, da so diplomatski odnosi možni le med konstitucionalnimi režimi. Na kritiki nekaterih finančnih skupin, tako v Lyonu in Marseille-u, je našel Herriotov predlog o konzularno-tehnični misli v Rusiji tako v parlamentu kakor tudi v vladi nekoliko več odobravanja. Poincaré je mnenja, da še ni prišel ugoden trenutek za tako oficijelno akcijo, ker mu gre za to, da dobi o političnih namenih g. Cléberina več jasnosti. Znani francoski publicist Jules Sauerwein razmotriva francosko-rusko razmerje v »Matine« z vseh mogočih vidikov. Argumenti pristašev in nasprotnikov zblizanja so zaenkrat v ravnotežju. Vlada podpira na tistem privatno inicijativo, ne da bi zavzela definitivnega stališča. Ni izključeno, da bo mesec marec, katerega naziva »Temps« kot usodnega meseca, prinesel tudi v tem pogledu več jasnosti.

DRUŠTVO NARODOV.

— Carinska konferenca. Iz Ženeve doznajamo: Generalno tajništvo Društva narodov je razposlalo vsem včlanjenim vladam ter vladam Nemčije, Zedinjenih držav, Mehike in Ekvadorja vabilo na carinsko konferenco, ki se bo vršila 15. oktobra 1923 v Ženevi. Namen konference je, dati carinskim formalitetam v vseh državah enotno obličje, zlasti kar se tiče spraveval o provenienci, carinjenja, skladišč itd. in vseh okoliščin, ki po splošnem mnenju ovirajo razvoj trgovine. Vlade se naprošajo, da se preko svojih ekspertov in trgovskih institucij pripravijo na to konferenco.

HOLANDSKA.

— Nordijske države in ruhrski konflikt. Haški dopisnik lista »Daily Mail« potrjuje vest, da je nameraval holandski zun. minister pl. Karnebeck sprožiti intervencijo v ruhrskem konfliktu. Vrtila so se tozadevna pogajanja, katerih so se vdeležili zastopniki vseh treh skandinavskih držav. Branting in Karnebeck sta imela daljše konference, vsakor pa se v Haagu misli, da še ni prišel pravi trenutek in da bo še treba čakati.

pismo je bilo prenešeno s privatnim arhivom g. Zupančiča povodom njegove emigracije v Srbijo (1907) iz Dunaja v Grblje (v Beli Krajini), kjer ga je po svojem povratku (1920) spet našel. Sešek je umrl že leta 1903, njegovo pismo pa je pisatelj priobčil nespremenjeno zajedno s svojo študijo.

Ta študija ni važna za nas Slovence samo zato, ker bo služila za podlago vsakemu raziskovalcu Ketteja, ampak tudi, ker ujaša srbskega čitatelja v duševno življenje Slovencev onega časa in radi tega smo pisca še posebej hvaležni. Med drugim pravi n. pr.: »Pre osemdeset godina jo si Slovenci predstavljali seljački narod; njihovi svetstveni in glavnom su bili pola seljaci a njihova aristokracija nemačkog roda i mišljenja. Slovenacka buržoazija ljubljane i ostalih kranjskih varoš vodi poreklo od »tvrdog kranjskog seljaka; to se poznaje ne samo u prvot već u (u) trećoj generaciji. Inde genus durum sumus!« Na 27. straneh svoje študije je pisatelj zbral celo vrsto podatkov iz Kettejevega življenja in ji hpalod v ozki zvezi s takratnim duševnim življenjem malega slovenskega mesta in vse naslikal v tako živih barvah, da nam morda enkrat v bodočnosti eden naših romanopiscev napiše velik zgodovinski roman iz naše polpreteklosti in pri tem uporabi osebnosti, imenovane v tej študiji.

Dr. Pavel V. Breznik.

— Koncert Hilde Kramarjeve in Marcela Sowlskega, se je vršil v petek, dne 2. marca v dvorani filharmonične družbe. Srednji obisk. Na vzporedu so bili večino komadi priljubljenih nemških kompozitov: Wagner, Schumann, Schubert in R. Strauss. Utis večera je stal pod dojmom te glasbe. V več ali manj dobre prevode skriti tuja glasbena literatura. Kar se izjavljajo slovenskih skladb tiče: bilo je pač potrebno, da se da koncertu primerno, a za naše glasbeno produkcijo komaj značilno oddelo. Ostalo je izpolnil: Mascagni, Halevy, Verdi: Efektne operne arije. In takó je v vnanjem efektu končal večer. Publika — med njo neobičajno mnogo nemških gostov (kar je prav in komaj potrebno komentirati) — je z neobičajno burnim aplavzom nagradila oboje izvajalce.

Gospod Sowlski je naš dobi znanec iz opere. Ima blesteč nastop, imponujoč razmah posebnosti v srednjih tenorskih legah in razpolaga s silno pevsko rutino. Tam, kjer naj bi govorilo čustvo, sicer prevladuje mnogokrat tehnika, toda veledramatičen način njegovega petja (Povest o Gralu iz opere »Lohengrin«) in zmogovita sila njegovega baritonalega glasu oamajajo po svoji vnanli strani. Iz teh razlogov je upravičljivo pomanjkanje notranjega doživljanja, harmonične peyke linije in diskretne ekonomije izraza.

G. Hilda Kramer (kot smo informirani, je gost iz Varaždina), žal ni mogla pripomoči vnanjemu lesku večera do izrazitejši umetniške poglabitve. Izborni izsolan glas, ki je žal tekom let privzel mnogo rezkosti in je v pianisimih priletel, oster pa postal v višini. Ker je pela je operne arije, je težko izreči o pevki zadnje sodbo. Izmed izvaljenih točk ter ugažal predvsem »Erikóniga« (v prevodu »Kralj duhov«?), Michlova: »Da lo ljubim« in Schumannov prelepi sprev: »Ne srdim se« (»Ich grolle nicht«, klasčno lepo zapet na koncertu Ade Poljakove). To so stvari, ki si jih človek po dolgem času zopet zaželi: imajo intimen čar in mojstersko melodijo. Mesto napovedanega spremljevalca L. Matičića je opravil svojo stvar pri klavirju g. Ruč: Dobro; toda samo to. Poleg glasnege; mnogo šopkov, navdušenja in priznanja. Manj nemega nitika. Ker pa je bilo prijetno — zato hvala!

— Spored koncerta, ki ga priredi koncertna pianistinja gđ. Mimi Švajgar v ponedeljek dne 5. marca v dvorani Filharmonične družbe: 1. Cesar Franck: Preludij, Koral in Fuga. 2. Vit. Novak: Balada »Manfred«. 3. Chopin: Sonata op. 58 v b-molu, Allegro maestoso, Scherzo, Largo, Finale. 4. Smetana: Češki plesi: Oves, Hulan, Slavnost čeških kmetov. — Predprodaja vstopnic v Matični knjižarni.

— Ljubljanska drama. Gospod Danilo nastopi v nedeljo dne 4. marca v »Ugrabljenih Sabinkah« kot gledališki ravnatelj Emanuel Strleš. Gospod Danilo, ki je svoj čas s svojo gledališko trupo prepotoval v počitkalch skoro vso današnjo Jugoslavijo, bo v tej vlogi našo občinstvo gotovo zelo

Iz prosvetnega življenja.

Nova študija o pesniku Ketteju.

Dr. Niko Zupančič, ministar Kraljevine Srba, Hrvata in Slovenaca: Dragotna Kette (Sečanje jednog prijatelja). Odštampano iz Priloga za književnost, istoriju, jezik i folklor, knj. II, sv. II. 1922. Družina štamparstva Kraljevine SHS, Beograd 1922. str. 27. — Pisatelj, ki je občeval s Kettejem v Novem mestu od jeseni 1896 do julija 1897, kjer je bil v osmem razredu tamonjske gimnazije. Kette pa v sedmem, je s svojim delom mnogo prispeval k natančnemu spoznavanju Kettejeve osebnosti in njegovih življenjskih okoliščin. Take stvari se, prehitro izgube in poznejši novomeški difakci nismo mnogo več vedeli o Ketteju in njegovi ljubezni, kakor da je stanoval pri »Stancarju« ob aleji, ki vodi na Kapičevski marof. In vendar še ni niti 25 let preteklo od njegove smrti (26. apr. 1899).

Pisatelj pravi, da »nema nameru ovlom prilikom, da da naročitu literarni-historijsku ili estetsku študiju o Kette-u, več do nosi samo nekoliko podatka o njemu, i to ih donosi kao njegov vršnjak, poznanik i prijatelj«.

Omeniti moramo takoj, da ni to samo kup suhih podatkov, ampak izborna študija, ki nas ujaša v oni posebni, takrat še srednjeveški novomeški milje, iz katerega je poznala kakor čudovita začarana roža Kettejeva poezija; pri tem nam kaže Ketteja kot ubogega sr. dnješolca, ki hodi v teh ozkih krogih svoja daljna zvezdana pota kot človek, ki nikakor ne spada v vsakdanji okvir, ampak je premeril s svojim duhom že globine duše in daljine neba.

Kot urednik dunajske slovenske revije »Jug« (l. 1901), je g. Zupančič hotel izdati posebno Kettejevo številko in naprosil Fr. Sešek, Kettejevega šolskega in intimnega prijatelja v poslednjem letu njegovega bivanja v Novem mestu, naj napiše važnejše podatke iz pesnikovega življenja. Sešek je odgovoril s pismom od 17. febr. 1901. Toda Kettejeva številka »Juga« ni izšla, kar so zavito ustavili julija 1901. Sešekovo

Dnevne novosti.

— Vsi vladni dogodki na Su-
šaku in vsi vladni pripravi je mora-
lo danes izostati mnogo brojavnih po-
moči.

— Današnji štev. »Jutranjih Novo-
sti« stane 1.50 Din.

— Prihod min. predsednika
Pašića v Ljubljano. G. min. predse-
dnik Nikola Pašić doseže v Ljubljano v so-
boto 10. t. m. popoldne. V nedeljo 11. t. m.
bo govoril na javnem zborovanju v Ljub-
ljani.

— Minister dr. Zupanič pri kralju. Nj.
Vel. kralj Aleksander je sprejel v petek
zvečer po kronskem svetu v posebni avdi-
enci ministra dr. Niko Zupaniča.

— Minister dr. Zupanič se je odpeljal
moči iz Beograda v Slovenijo.

— Odlikovanje. Na predlog ministra dr.
Zupaniča je podpisal kralj Aleksander ukaz,
s katerim so odlikovani z redom sv. Save
III. stopnje: pesnik Josip Sitar, ne-
mariborski slovenec Pavel Tur-
ner in predsednik deželnega sodišča v
Ljubljani dr. Oton Papež. Z redom sv.
Save IV. stopnje: Karl Rozman v No-
vem mestu, Janko Puhek v Crnomlju in
otom Ploj v Mariboru, Ciril Pirc v
Kranju, Herman Tomc na Bledu, Mat.
Kaki v Crnomlju in dr. Janko Drnov-
šek v Mariboru. Z redom sv. Save V.
stopnje: Peter Rauh v Podbrezju, Gabr.
Reven v Kočevju in Otokar Aleš v No-
vem mestu.

— Oseba vest z naše uni-
verse. Do zadnjega časa je bilo rešeno
mesto rimskega pesnika Propertija. Na-
znanje. Klasični filologi so domnevali, da je bilo
mesto Assisi, a gotovih dokazov za to niso
imeli. Univerzitetnemu profesorju klasične
filologije dr. Ivanu Lujaku pa se je po-
srečilo na podlagi starih rokopisov doka-
zati, da je bilo mesto Assisi res Propertijev
rojstni kraj. Z ozirom na to znanstveni
uspeh je italijanska »Academia Propertiana«
v Assisi imenovala našega učenjaka za
svojega častnega dopisnega člana. Od-
ličnemu znanstveniku prisojajo čestitavo.

— Kraljičin dar. Kraljica Marija je daro-
vala Kolu srbški sester ter Udrugi
zdravnikov za njihovo loterijo 2 garnituri
jedilnega orodja iz čistega srebra.

— Sestanek NRS za okolico
Jesenice. Se vrši v nedeljo, dne 4.
marca ob 2. uri popoldne v hotelu »Tri-
glava«. Na jeseniščah se je ustanovil krajo-
vni odbor NRS. Tabinštvo se nahaja v hote-
lu »Triglava«. Vsi somišljeniki naj se udele-
že važnega sestanka.

— Tabinštvo NRS v Mariboru je v
Franciškanski ulici 14, tel. št. 419. Somiš-
ljeniki mariborske oblasti, obračajte se v
vseh zadevah na ta naslov!

— Proslava 70 letnici prof. Scheya.
Mislimo, da ni niti enega slovenskega lu-
stika, ki ne bi poznal znanstvenika del dvor-
nega svetnika prof. dr. Josipa Scheya. Dne
16. marca praznuje ta odlični znanstvenik
70-letnico svojega rojstnega dne. Profesor-
ski zbor in študentski svet na Dunaju na-
merava ob tej priliki izdati na čast jubilar-
ja bronasto plaketo, ki jo bo izdelal Josip
Müller, profesor na visoki šoli za upodab-
ljanje umetnost.

— Razumemo! Naša včerajšnja ugotovi-
tve glede »cepjenja narodnih sil« smatra
častitljivi »Slov. Narod« za žalitno in meni,
da smo ga hoteli z ugotovitvijo celo smeši-
ti. Onod nam, gospodje! Stvar je pretesna,
da bi žalili in smešili one, ki »zastopljajo
osebne in tudi strankarske interese, kadar
gre za vrhovno točko vseh državotvornih
strank: ujednjenje naroda in edinstvena drž-
ava«. Kako je treba to umeriti in kako ume-
vati to Narodna radikalna stranka že skoraj
petdeset let, bo razumelo uredništvo »Na-
roda« — po izvršenih volitvah.

— Čudno. O naši včerajšnji notici pod
tem naslovom je pomotoma izostal kraj,
kjer se vrši skupen shod JDS in NSS. Ta
shod se namreč vrši danes v Ptiju.

— Lepljenje volilnih lepakov. Ker sto-
jimo tik pred volitvami v narodno skupšči-
no, opozarja policijsko ravnanstvo v
Ljubljani znova na določila § 23. tisk. zak.,
glasom katerega je nalepljenje lepakov do-
voljeno samo na krajih, ki so oblastveno
naložila v ta namen določeni; nedopustno pa
je vsako nalepljenje na raznih javnih, kakor
privatnih poslopih in napravah. — Ker so
pri zadnjih občinskih kakor tudi prejšnjih
volitvah posamezne stranke z agitatorični-
mi napisi in nalepljenjem lepakov hudo po-
škodovale razna poslopja in celo posamez-
na volišča, se objavlja, da bo policijsko
ravnanstvo pri predstojih volitvah vsako
poškodbo tujce lastnine, za katero je od-
govorna poleg storilca tudi politična stran-
ka, po katere nalogu, oziroma v katere in-
teresu se je izvršila, nalagalo zasledovati.

— Poziv rekrutov. V voliško službo so
bili poklicani v cel Volivodni rekruti roje-
ni leta 1901 in 1902. Med rekruti se nahaja
veliko število Madžarov in Nemcev, ki so
se vsi točno odzvali.

— Brezlični brozovi v Beogradu. Mi-
nistarstvo pošte in brojavla namerava t. l.
uvesti v naši krajevni brezlični brojavni-
ko službo. V Beogradu namerava instalirati
10 takih postaj in jih nato predati v upora-
bo zasebnikom, denarnim zavodom in osta-
lim ustanovam.

— Smrtina kosa. Dne 1. marca 1923 je
umrl g. Eduard Rudolf, faktor Zvezne ti-
skarne v Celju v starosti 38 let in gospa
Josipina Bervar, soproga mestnega organ-
ista in Instutka orglarske šole v Celju, 53
let stara.

— Blagovna. Dne 17. februarja je pra-
znoval g. nadučitelj Matko Zganjar s svojo
soprogo Ljubo srebrno poroko.

— Tatvina v Zidanem mostu. Spre-
mljevalec Peter Wolf iz Novega Vrbsa je
ukradel iz vagona 15.000 K vredno svinjo.
Je potem prodal za 6000 kron. Orožniki
so ga zasedli, zaplenili svinjo in ga oddali
sodišču.

— Vremenske razmere. V Celju se je
pričela že prava pomlad. Sonce pripeka
tako, da je že ves sneg skopnel. Ljudje so
že ves sneg skopnel. Ljudje so že pričeli
s obdelovanjem svojih vrtov.

— Mariborske vesti. V tednu od 24. fe-
bruarja do 2. marca je umrlo v Mariboru
devet oseb, od teh šest žensk in trije moš-
ki. — Lekarsko nočno službo
ima tedaj eden lekarnar Prull na Glavnem
trgu. — Mariborske ulice na Glavnem
trgu po sadnem južnem in deževnem vre-
menju v takem stanju, da so prava sramota
za našo mestno upravo. Razen treh ali štih
Lukavčanih ulic so vse druge prava blat-
na jezera, ki jih clovek prebdele je se te-
ve. Ali se temu reči ne bi dalo od pomoči?

strani drugod, ne pa v tem, da skuša pri-
dobiti lepemu Mariboru glas nedosegljive
nesužnosti.

— Pisarna Ljudskega odra v Mariboru
se je začelo nastaniti v prostorih Splošne
uradniške menze (poslopje Nar. gledališča).
Za stranke je odprta vsak dan od pol 14.
do 15. ure. Istotam se sprejemajo še novi
člani in članice.

— Razne tatvine. Na Poljanski cesti 21
je bilo izpodstreliš pokradenega nekaj
ženskega perila. — Prokuristu Kamilo Mi-
kiču v Ljubljani je nekdo ukradel nekaj pe-
nila v vrednosti 2000 K. — Jopica iz ševčeta
je bila ukradena pomožni uradnici Franči-
ški Nadrah iz Ljubljane. — V gostilni Če-
novar v Kolodvorski ulici je nekdo ukradel
liverju Antonu Mustarju nahrbtnik, ki je
vseboval nekaj objekte in par čevljev. —
Slagi dobrodelne pisarne na Poljanskem na-
sipu Arturu Smucu je bila ukradena modra
zimska suknja. — Na Turjaškem trgu je ne-
kdo odpeljal kolo znamke »Styria«, last slu-
že Jerneja Novaka.

— Vlomilčeva smola. Včeraj je okoli
polnoči nekdo vlomil v blaginjo »Okr. bol-
nišnice blaginje v Ljubljani«. Znaki kažejo,
da je bil zločinec opremljen z najmodernejšim
vlomilskim orodjem. Blaginja je velika
in težka čez 1000 kg, vendar pa se je dr-
žnemu vlomilcu posrečilo, da je z rezalnim
kloščami in sličnimi pripravami izrezal velik
kos blaginjskih vrat. Skoraj bi se mu ekspe-
rimentacija posrečila, ko ga je doletela
smola, da se mu je orodje ob krhlem jeklu
blaginjskih vrat zlomilo. Zaman so bili
dveurni napori, oditi je moral praznih rok.
V blaginji se je nahajalo okoli pol milijona
kron. Vlomilec je prišel v prostore bolniš-
nice blaginje preko dvorišča. Policiji želimo
obilo uspeha.

— Izguba iz naše države je bil Mihael
Strukec, pristojen v Kal pri Gorici, ker je
bil radi raznih delovitev že 34krat kaznovan.

— Ustreljen iz zasede. Posestnika sin
Alejz Velepič iz Zaboršta pri Kamniku se
je vračal dne 2. t. m. zvečer od dela do-
mov. Nekje na samem sta naenkrat počila
v nekem grmu dva strela in zadelo Velepi-
ča v roko in nogo. Velepiča so vsled tež-
kih ran morali pripeljati v bolnišnico.

— Ne puščajte otrok samih. Ledinek
Marjanca, ki ruderja iz Trbovlj in njen
dveletni bratec Mihael sta bila sama doma,
ker so njih starši bili na delu v rudniku.
11letna Marjanca je morala opravljati vsa
hišna dela. Dne 2. t. m. opoldan je hotela
pomivati opoldansko posodo. Zato je nallila
krop v nek lonec ter ga hotela viti v škaf.
Pri tem pa ji je spodrsnilo na mokrih tleh,
vsled česar je delica padla ter polila s
kropom svojega dveletnega brata, kateri
je sedel na tleh poleg nje, po vsem životu.
Revček je dobil smrtno nevarne opekline
in so ga v svrhu zdravljenja oddali v bol-
nišnico, kjer pa je malo upanja, da bi okre-
val.

— Nesreča na Donavi. V Bezdnu se
je vršil te dni velik semen, ki so ga ob-
iskali mnogi okoliški kmetje in obrtniki.
Preko Donave je plul čoln z 10 apatinskimi
obrniki. Ko je čoln prišel do srede reke, je
naenkrat nastal vihar, ki je čoln prevrnil.
Vsi potniki so padli v vodo, toda nekateri
se so rešili. Utonili pa so trije, ki so se v
smrtnem boju prišli eden za drugega.

— Interesantna pravda. Država je to-
žila sarajevsko mestno občino, ker ji nje
pačarj povzame najemnine za 7 poslopj,
v katerih so nastanjeni sarajevske šole. Svo-
jo zahtevo podpira država s tem, da ji je
mestna občina strahovito zvišala pristoi-
bine za električno razsvetlavo v vseh držav-
nih uradih. Za izid pravde vlada veliko za-
nimanje.

— Prepreno dokazana nedolžnost. V
pretekli jeseni se je ustrelil v Beogradu
upravitelj državnih domen na Topčideru
Milan Trpković, ker ga je revizor glavne
kontrolne oddelke ponoverbe zneska 355.000
Din. Trpković je bil suspendiran in odte-
gnjena mu je bila tudi plačila. Ker je javnost
profi takemu postopanju protestirala, so bi-
li še enkrat vsi računi pregledani in na vo-
liko začudenje vseh, najdeni v najlepšem
redu. Sedaj se pečajo z vprašanjem, kaj naj
se ukrene z računskim revizorjem.

— Osveta radi izgnanih pravde. V
Kumanovcih sta se pravda kmeti Banovič
in Malarič. Nekega večera se je vračal do-
mov z vozom Malarič, ki je dobil pravdo.
V zasedi ga je bil čakal njegov nasprotnik
Banovič s sinom in zetom, in ko je prišel
voz mimo, je skočil k njemu, ga vrzel na
tla in mu s sekirjo odsekal glavo. Truplo so
vržili v bližnji potok. Po izvršenem zločinu
so zločinci celo noč pili. Zjutraj pa so ne-
znano kam pobegnili.

— Ker je preveč jedla in pila, je umrla
vdova Stefanovič iz vasi Petinje. Bila je
namreč povabljen na gostijo k svoji sestri,
kjer se je hotela zastopati najest in napiti.

— Živega zaigrala. V departementu Mor-
bilan na Francoskem se je te dni zgodil
grozen zločin. Neke ženska je svojega mo-
ža, ki se je vrnil domov precej nadelan, po-
čila s petrolejem in ga nato prižigala. Nesre-
čen mož je v grozni mukah zgorel.

— Čevlje kupujte od domačih tovarn
tvrdijo Peter Kozina & Ko., z znamko Pe-
ko, ker so isti priznani najboljši in najce-
nejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v
Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1.

Socialni vestnik.

— Za vojne sirote. Ministrstvo za socia-
lno politiko je odobrilo iz fonda 5 milijonov
dinarjev vsoto 100.000 dinarjev Kolu srb-
skih sester za zgradbo doma za zaščito voj-
nih sirot v Šebcu.

— Bolniška skrb za invalide. Beograjski
»Ratni invalidi« priobčuje vest, da so se
predstavniki jugoslovenskih zdravilišč, sa-
natorijev in bolnišnic nedavno zedinili, da
rezervirajo gotovo število brezplačnih mest
za naše invalide.

Novosti iz Primorske.

— Preiskave v naših občinah. Kakor
smo že poročali, je postal gorški vicepre-
sident posebno komisijo v mirenjski občini
dom, da pregleda račune. Doznavamo, da ni
bil povod za to preiskavo nered v občinski
upravi, ampak sledeči: neko italijansko
društvo je prosilo občinski svet za podporo.
Občinski svet je seveda poročilo zavrnil, na-
kazal pa je v isti seji podporo domačemu
izobraževalnemu društvu. To je torej bil
pravi povod za preizkus občinske uprave.
Nič čudnega ne bi pri takih metodah bilo,
če bi nekega dne prevzel občinsko upravo
v svoje roke fašisti in si potem po svoji vo-
li razdelili občinsko premoženje. — Po po-
ročilih iz Goriske bo pregledana tudi ob-
činska uprava v Solkanu, morda in radi tega,
ker Italijani brezposelnost iščejo 15 italijan-
skih otrok, da bi ustanovili italijansko šolo.

Sokolski vestnik.

s Seja Statističnega oddelka Ljublan-
skega Sokola se vrši v ponedeljek dne 5. t.
m. ob 19. (7. uri zvečer) v odborovi sobi
v Narodnem domu. Vabim tako člane sta-
rega oddelka kakor tudi druge člane in član-
ice, ki bi hoteli sodelovati v oddelku, da
se seje udeležijo. — Predsednik.

Sport in turistika.

— Klub kolesarjev in motociklistov
»Ilirija« v Ljubljani. Sestanek celokupnega
članstva kluba se vrši v soboto dne 10.
marca t. l. ob 8. uri zvečer v malem salonu
restavracije pri »Sionu«.

— Motoklub »Slovenija« v Ljubljani. Z
ozirom na vedno naraščajoči motociklistični
sport, so se sestali motociklisti ter sklenili
ustanoviti gori imenovani motoklub z na-
menom, da organizirajo v tem klubu vse
motocikliste Slovenije in v svrhu intenzivne
in smotrne gojitve motociklistike. Namen
kluba je predvsem preskrbeti svojim članom
potrošni material po znižanih cenah,
zadrževati tozadevne športnike v raznih
prireditvah in tekmah, urediti razmerje za
prekoračenje državnih mej ter stopiti v stik
z inozemskimi motoklubi. Upoštevajoč na-
vedeno, vabilo se vsi motociklisti kakor tu-
di vsi prijatelji motociklistike, da se udeležijo
ustanovnega občnega zbora imenovane
kluba, kateri se vrši v petek dne 9. t. m. ob
8. uri zvečer v klubovi sobi restavracije
pri »Sionu«. — Pripravljalni odbor.

Iz društvenega življenja.

— Odbor zveze bivših salezijanskih go-
jencev, posluhoč v Mladinskem domu na
Kodeljevem, pozivlja vse bivše gojence in
oratorijane salezijanskih zavodov, da ja-
vijo svoj sedanj naslov v svrhu vabilu k
občnemu zboru dne 2. aprila t. l. na Rakov-
niku.

Narodno zdravstvo.

z Za povzdigo zdravstvenega stanja.
— Ministrstvo za narodno zdravje ustanovi
pri svojem higijenskem oddelku institut za
socialno medicino. Njegova naloga je pro-
učevanje narodnega življenja v vseh sme-
reh, ki se tičejo ljudskega zdravja. Obnem
se bo bavil s socialnomedicinskimi vpra-
šanji in koraki, ki bi se zdeli potrebni. —
Institut bo nastanjen v eni izmed lesenih
hiš, ki pridejo iz Nemčije na račun vojnih
reparacij.

z Zenska in otroška bolnišnica. Društvo
ženskih zdravnic namerava zgraditi v Be-
ogradu veliko, moderno bolnišnico, v ka-
tero bi se sprejemale izključno samo žen-
ske in otroci.

z Za zdrave kmetijske hiše v Bosni. —
Zdravstveni odsek pokrajinske uprave v
Sarajevu je razpisal natečaj za načrte
kmetijskih hiš v Bosni. Med mnogih načr-
tov, ki so dospeli, je izbrala komisija en na-
črt, po katerem se bodo zidale vse kmet-
ske hiše v Bosni in Hercegovini. Pokrajins-
ka uprava bo izdala knjigo, kjer bo raz-
tolmačen načrt zidave in poljsenjen pomen
zdravih stanovanj.

Se nekaj iz novih poštinih predpisov.

Vsaka stranika, ki stanuje v znanem do-
stavnem področju, sme svoje pošiljke od-
lašati s pošte v torbi, ki mora imeti dva
ključa, od katerih hrani enega pošta, dru-
gega pa stranika. Torba se odpira in zapira
zmeraj vrhovič. Odpravljajo pa se v njej
navadne pisemske pošiljke, obvestila o
vknjiženih pošiljkah, katere so za stranko
prišla, in vse iste vknjižene pošiljke, za
katere je stranika poslala predpisana obve-
stila. O pošiljkah, ki se pošiljajo v torbi, se
vodi razvidnost v knjižici za sia, ki se
vedno odpravlja v torbi in v katero se
vpisuje število in vrsta pošilk in pa zne-
sek poslanega denarja. V tej knjižici por-
tujeja pošta in sel eden drugemu prejem
pošilk oziroma denarja. Za uporabo torbe
se plačuje razen predalnice posebna pris-
tojbina na isti način, kakor za predal.

Navadne zasebne pisemske pošiljke, ki
so naslovljene na železniške postaje, pa imajo
v naslovu označbo »kolodvor« (»postaja«
»postaja«, »stanica«), se dostavljajo,
ako je poštna pristojbina popolnoma plača-
na, na ta način, da ji poštni uslužbenec, ki
posreduje pri izmenjavi pošte, od ambulan-
te pošte prevzame in izroči upravniku po-
staje ali kakemu drugemu železniškemu
uslužbencu ali pa prodajalcu časopisov, ka-
dar pride po časopisu. Izročila jih pa vselej
tudi, kjer se prevzema in oddaja ambulan-
na pošta, zato da more prevzete pošiljke
nadzorovati.

Na železniških postajah, na katere ne
prihajajo poštni uslužbenci po pošto, izroča
take pošiljke uslužbenci ambulantnih
pošt sistem železniškemu uslužbencu, ki se
javi pri vozu ambulantne pošte zaradi pre-
vzema poštinih pošilk.

Uradne pošiljke za železniške postaje,
katere leže v ožjem dostavnem področju
pošte in za katere železniški uslužbenec ne
dvigalo pošilk na pošto, se dostavljajo po
poštinih uslužbencih, ki pošto pri ambu-
lantnih postah prevzemajo in oddajajo. Take
pošiljke se dostavljajo z dostavno knji-
go, v kateri se uradno priporočene pošiljke
vpisujejo posamično, obvestila o ostalih urad-
nih vknjiženih pošiljkah pa samo po številu.

Ako pride pošiljka nazaj, mora plačati
pošiljatelj vse pristoišbine, s katerimi je po-
šiljka obremenjena, zato pa mu vrne po-
šta šele tedaj, kadar te pristoišbine porav-
na.

Če pa noče plačati teh pristoišin, izroči
pošta pošiljko krajevni oblasti (županstvu,
občini) s posebnim poljsnim dopisom, v
katerem prost, naj se pošiljka dostavi pri-
slično ter izterja pristoišbino, s katero je po-
šiljka obremenjena. Pomniti je, da pošilja-
tel ne sme odkloniti pošiljke, ki je prišla
nazaj in je s kakšno pristoišbino koli obre-
menjena.

S predajo pošiljke krajevni oblasti (žu-
panstvu, občini, policiji) v pristoišno dostavo,
smatra pošta pošiljko za dostavljeno. Ako
pošiljatelj ne poravnja pristoišbin, s katerimi
je pošiljka obremenjena, v 15 dneh od dne-
va dostave, jih izterja pošta ravnanstveno
po finančni prokuraturi, ki postopa kakor
pri terjatvah neposrednih davkov, ako je
treba, tudi z izvršbo.

Za dvigovanje pošilk v širšem dostavnem
področju veljajo iste roki: Odkupne pošilj-
ke (tudi tedaj, če nosijo označbo poste re-
stante), poštni nalogi, izplačila poštinih na-
kaznic, se morajo dvigniti v teku 7 dni.
Ostale pošiljke v 14 dneh, poste restante po-
šiljke (brez povelj) pa v enem mesecu.

Gospodarstvo.

Draginja in naša država.

Sedanja občutna draginja ne tlači samo
našega ljudstva, temveč v večji ali manjši
meri vse narode, ki so bili zapleteni v sve-
tovno vojno. Pa ne samo to, tudi nevtalne
države se niso moge popolnoma izogniti
temu valu, ki se razširja vedno bolj groze-
če po vsem svetu. Draginja pa ni povsod
enaka; kjer je našla ugodnejša tla, tam se je
vznezdila globlje, in huje tlačil prebival-
stvo, drugod pa jo občutilo samo deloma.

V prvi vrsti so prizadete države, v ka-
terih je zapustila vojna najvidnejše sledo-
ve. Uničena pokrajina, razredčene vrste
delovnih sil, razdrapane finance, nesoraz-
merje v državnem gospodarstvu, pomani-
kanje surovin ali industrije, to so glavni
faktorji, ki pospešujejo draginjo in omogo-
čajo, da zavzema preteče dimenzije.

V Nemčiji je mogel izozemec s srednje
dobro valuto še pred tremi meseci prav do-
bro živeti. Decembra meseca se je bilo mo-
goče kupiti v Berlinu dobro zimsko suknjo
za — 800 jugoslovenskih kron. Izvrstna
modra obleka je stala 2000—2400 jsl. K.
In vendar je nemško prebivalstvo težilo ra-
di draginje. V Avstriji je vlada draginjo
od konca vojne dalje, v Franciji je narasla
zlasti po zasedbi Poruhja.

Pri nas je draginja že znan gost, ki go-
stuje sedaj izdatneje, sedaj zopet poni-
nejše. Naša država mora uvažati ogromno
inozemskih produktov — te je treba pla-
čati z dobro valuto. Izvoz pa še ni dosegel
one stopnje, ki bi jo bilo želeli. In ravno
od pospešenega in izdatnega izvoza naših
produktov imamo pričakovati izboljšanja
položaja in s tem tudi konca draginje. Čim
večji je izvoz, tem živanejši je povpra-
ševanje po denarju izvoznike države in
vsako živahno povpraševanje vedno potis-
ka cene navzgor. Čim težje bo dobiti naš
denar v inozemstvu, tem dražje ga bodo
plačevali.

Da pa bo imogoče dvigniti izvoz, bo
treba predvsem izpopolniti našo poljedel-
sko produkcijo, ki kljub najugodnejšim raz-
meram daleč zaostaja za produkcijo na-
prednih poljedelskih držav, n. pr. Danske
ali Nemčije. Poleg tega bo treba skrbeti,
da se ne bodo izvažali taki poljedelski pro-
dutki, ki imajo pomen sirovin, tako pred
vsem kuruza in otrobi. Kajti nepregledno
večjo korist bo imelo naše narodno gospo-
darstvo, ako se bo izvažala kuruza, preda-
lena v svinsko mast, t. j., ako se bo kuru-
zo porabilo za rejo svinj. Iid.

Na drugi strani treba pri nas izboljšati
promet. Tako »Jutro«, kakor tudi »Slove-
nec« odrekata prometnemu ministru sposo-
bnost, da bo mogel urediti naš promet. Mi
pa trdimo ravno nasprotno: naš promet je
že na poti izboljšanja, kakor je na poti k
izboljšanju naše celokupne gospodarstva.

O izboljšanjem prometu bomo se spregovo-
rili, danes omenjamo samo to, da je velik
napredek in znamenje izboljšanja dejstvo,
da postajajo naše železnice, ki so v vojni
skrajno trpele, vedno aktivnejše.

Izboljšanje poljedelstva ter produkcije
sploh in prometa, to sta glavni nalogi, ki ju
je treba rešiti in z njuno rešitvijo bo rešen
tudi velik del draginskega vprašanja.

INDUSTRIJA.

× Oddaja naprave železne strošne
konstrukcije. Dne 15. marca 1923 se bo vr-
šila pri računskem oddelku ministrstva za
zgradbe ponovna ponudbena dražba za
napravo železne strošne konstrukcije na
poslopiju Narodnega gledališča v Skopju, h
kateri (licitaciji) se vabijo in smejo vlagati
ponudbe samo naše domače tovarne. Pred-
metni oglas je v pisarni trgovske in obrt-
niške zbornice v Ljubljani interesantom na
v pogled.

× Nameravano znižanje cen vžigalce
na Českoslovaškem. V prizadetih čsl. ni-
stistavih se je vršilo te dni posvetovanje
glede pocenitve vžigalce. Če bi produrni
vžigalci ne hoteli znižati cen na 13 čsl. vi-
narjev, bi vlada diktrala to ceno kot maks-
imalno, vendar upajo, da se bo dosegel spo-
razum mirnejšim potom.

× Gospodarska kriza na Poljskem. V
Varšavi vlada velika nezaposlenost ter so
se vršile radi tega dne 26. februarja velike
demonstracije nezaposlenega delavstva.
Vlada je obljubila skorajšnjo odpomoč. Stro-
ški za vzdrževanje so narasli v Varšavi
meseca februarja 50%.

× Italijansko-poljska petrolejska po-
godba. Italija je sklenila s Poljsko pogodbo,
po kateri bo vodil posebni komite, ki ga bo
imenoval Mussolini, nadzorstvo nad izkori-
ščanjem vrelcev na onem teritoriju v Poli-
ski, ki ga je pridobila Italija.

× Vpliv zasedbe Poruhja na anglo-
ško industrijo. O tem vplivu je naš list že
poročal. Tako so dobili premogovniki v
Wales iz vseh krajev, zlasti iz Nemčije,
toliko naročil, da jih ne bodo mogli izvršiti
pred koncem tekočega leta. Kljub temu pa
naročila v velikem številu še vedno priha-
jajo, tako da so bila vodstva premogovni-
kov prisiljena izjaviti, da ne morejo spre-
jemati nobenih naročil več.

TRGOVINA.

× Naša izvozna in vnozna trgovina.
Iz Beograda poročajo: V četrtki je imel
gospodarsko-financiarni komite ministrov se-
jo, na kateri je razpravljalo o vprašanju iz-
vozne in vnozne trgovine. Govorili so tudi
o znižanju izvozne carine na predmete,
glede katerih obstoja možnost, da se bodo
dali izvažati v večji množini. Definitivni
sklepi so odloženi do prihodnje seje, ker je
treba zadevo še temeljito proučiti. Verjetno
je, da se zniža izvozna carina za pšenico,
kuruza, moko in druge predmete. Glede
uvozne carine se je določilo, da izdela mi-
nistristvo za trgovino in industrijo uvozne
carinske tarife. O tej stvari se v kratkem
skliče posebna konferenca zastopnikov vseh
pridobitnih krogov, na kateri se bo o tem
predmetu razpravljalo in sklepalo v sporaz-
umu z interesiranimi pridobitnimi strokami.

× Cena poljskega petroleja znaša se-
daj za 1 kg surovega oia 800 poljskih mark.

× Nemško tekstilno blago se je začelo
v zadnjem času uvažati v precejšnjih koli-
činah v našo državo. V Zagrebu se je usta-
novila ob soudeležbi nemške industrije po-
sebna akcijska družba za razpečevanje
nemškega tekstilnega blaga v naši državi.
Nemško blago je dobro, deloma izvrstno
kvalitete; cene odgovarjajo v glavnem cen-
am Českoslovaškega tekstilnega blaga.

× Podražitev tiskovnega papirja v
Nemčiji. Vsiel nazadovanja tečala dolarja
v Nemčiji so nazadovale skoro vse blagov-
ne cene, podražila pa se je tiskovni papir od
1440 mark na 1550 mark za kg.

× Konkursi v Italiji leta 1922. Število
konkurzov je znašalo v Italiji 1922. leta
3556. Od tega števila odpade na nove pro-
vince 203 (5,7%), na severno Italijo 1863
(52,4%).

PROMET.

× Zvišanje romanske železniške tarife.
S 1. aprilom se zvišajo železniški tarifi za
osebni in blagovni promet v Romuniji za
40 odstotkov.

× Poljska naročila lokomotiv v Belgiji.
Poljska je naročila v Belgiji 100 lokomotiv
za tovrne vlake. 60 lokomotiv je določeno
za prevoz gorilnega premoga, 40 pa
za progo na desnem bregu Visle.

DAVKI, CARINE.

× Carinski nadarek v Nemčiji znaša
za čas od 7. do 13. marca 593.900 odstotkov.

× Svetovna carinska konferenca. Gene-
ralno tajništvo Društva narodov je povabilo
vlade vseh včlanjenih držav, kakor tudi
vlado Nemčije

Emil Gabornaur

Akt šte. 113.

Roman.

(Nadaljevanje.)

Enajsto poglavje.

V ulici Saint Lazare stojita obe hiši gospodov Jandidier, obeh slovitih bankirjev. Obe hiši, ki sta vzbudili pred leti, ko sta bili dograjeni, glasno občudovanje časopisja, sta zgrajeni vsaka zase, vendar pa tako, da jih je mogoče po potrebi združiti v eno samo celoto. Če sta dala gospoda Jandidier kako slavnost, sta dala odstraniti debele premakljive stene, ki so ločile obe hiši, in njih saloni so bili potem med najlepšimi v Parizu.

Kneže razkošje, združeno s čudovitim razumevanjem udobnosti in vpludne gostoljubnosti je pripomoglo slavnostim, da je vse želelo biti tam in da so bile tako izborno obiskane.

V soboto zvečer je bila cesta Saint Lazare polna vozov, ki so se zapored pripeljali pred obe hiši.

Ob desetih so se pari že vrteli v dveh dvoranih. Bil je to ples v kostumih. Vsi kostumi so bili dragoceni, med njimi mnogi, ki so razodevali najfinjši, resnično originalni okus. Med njimi je bil bajaco, čegar obraz je bil kakor ustvarjen za ta značaj, s predrznimi očmi, zasmehljivimi in poželjivimi ustni, rdečimi lici in rdečo brado, ki se je svetila pri svitu velikih lestencev. Kostum je bil posnet po stari tradiciji, škornji, zmečkan klobuk in kratka suknja s čipkami. V levici je držal zastavo na dolgem drogu, na zastavi osem slik, kakršne je videti na sejmih. V desnici je imel majhno

palico, s katero je zdaj pa zdaj kazal na slike, kakor prodajalec, ki hvali svojo robo.

Ljudje so se gnetli okrog bajaca, pričakovali so od njega dovtipov; on pa je ostal trdovratno blizu vhoda. Šele proti pol enajsti je zapustil svoje mesto.

Ravnokar je bil vstopil gospod Fauvel s sooprogo in nečakinjo. Gosta skupina se je zbrala takoj pri vходу.

Deset dni že je bil dal dogodek pri bankirju v ulici Provence snov za izdaten razgovor in prijatelji in sovražniki so se veselili, da morejo gospoda Fauvela osebno pozdraviti; eni, da mu izrazijo svoje sočustvovanje, drugi, da ga obsujejo z navadnimi frazami pomilovanja, ki samo žalijo.

Kot resen mož se gospod Fauvel ni maskiral, edini njegov kostum je bil kratek svilen plašč, ki ga je imel ogrnjen preko ramen.

Gospa Fauvel, rojena Valentina dela Verberie, ki je stopala na njegovi strani, se je priklanjala in pozdravljala z vso ljubeznivostjo. Svoj čas je bila izredna krasotica in danes zvečer je pripomogel kostum skupaj s čarobno razsvetljavo, da je bila videti sveža kakor v mladostnih letih. Nemogoče ji je bilo videti osemindeset let, ki jih je že štela.

Imela je slajno obleko iz brokata in svile, brez demantov in drugih dragocenosti, kakor je bila to navada zadnja leta vladje Ludvika XIV. na dvoru. Lasje so bili lišpani in vedla se je tako dostojanstveno, kakor je pristojalo — tako so pravili nekateri — plemenitašnji La Verberie, ki se je ponizala, da je vzela denarnega mogotca.

Poglavitno pa je bila Madelajna, ki je vzbujala splošno pozornost. Videti je bila kakor kraljica. Obleka dvornice je postavila njeno postavo v pravo luč. Njena lepota je naravnost cvetela v

mehkih vonjih dvoran, v svitu sveč. Še nikdar ni bilo videti njenih las tako črnih, njene polti tako bele, še nikdar se niso njene oči tako svetile.

Ob roki svoje tete je stopala Madelajna skozi dvorano, dočim se je gospod Fauvel izgubil v vrvenju, da izgine v igralno dvorano, kamor so se navadno umaknili starejši gospodje.

Ples je dosegel svoj višek. Dva orkestra pod vodstvom Straussa in enega njegovih kapelnikov sta napolnila vse prostore z bučečo godbo. Pisana množica se je prerivala; bila je to čudovita mešanica zlata in baržuna, svile in čipke.

Bliskajoči se demanti so se svetili iz las in tresli na prsih dam; najbledejša lica so žarela, oči so se svetile, ramena so se svetlikala bolj kakor sneg v prvem žarku pomladnega solnca.

Bajaco z njegovo zastavo je slonel pozabljen v nečkah nekega okna, kamor je bil zbežal. Zdelo se je, kakor da mu je opojna krasota legla na živce. Ni pa izgubil izpred oči para, ki je plesal nedaleč od njega.

Bila je to Madelajna, v rokah z zlatom obložena doža, ki ni bil nobeden drugi, kakor Clameran. Videti je bil mlajši ter mu je radost odsevala iz oči, zdelo se je, da je imel uspeh pri svojem prizadevanju. V pavzi med kadro se je sklonil k svoji plesalki ter ji občudujoč nekaj govoril. Poslušala je, če tudi ne z veseljem, vendar brez jeze, ter zmajala z glavo ali pa se nasmehnila.

»Brez dvoma,« si je rekel bajaco, »dvorjani ta plemiški lopov bankirjevi nečakinji, torej sem imel včeraj prav. Toda, kako pride gospodična Madelajna do tega, da si da tako udano laskati? Le sreča, da Prosperja ni tu.«

Prekinil se je. Starejši gospod, ki je z vsem dostojanstvom nosil benečanski plašč, se je ustavil pred njim.

»Vi veste, gospod... Verduret,« ga je ogovoril napol ironično, napol resno, »kaj ste mi obljubili?«

Bajaco se je priklonil globoko in spoštljivo, toda brez podločnosti:

»Vem!«

»Le nobene neprevidnosti.«

»Grof se lahko pomirite, vi imate mojo besedo.«

»Dobro, vem, kaj to velja.«

Grof je odšel; v tem kratkem času med razgovorom pa je bila kadrlja končana in bajaco ni mogel videti več ne Clamerana in ne Madelajne.

»Gotovo jih najdem zopet pri gospe Fauvel,« si je mislil, ter se preril skozi gnečo, da poljše bankirjevo soprogo.

Vsled vročine, ki je bila dušeca, je bila šla gospa Fauvel, da se ohladi, v veliko galerijo hiše Jandidier, ki jo je bilo zlato za to noč pretvorilo v čaroben vrt, kjer so cveteli oleandri in zlata jabolka in se priklanjali cvetni šopki belega španskega bezga.

Bajaco jih je zagledal v lopi, nedaleč od ene izmed jedilnih dvoran. Na desni je sedela Madelajna, na levi je sedel Raoul de Lagors, oblečen kakor eden »mignonov«, kraljevih ljubljencev z dvora Henrika III.

»To moram priznati,« si je mislil bajaco, »ko si je izbral ugoden prostor za opazovanje,« sta mladostni potepuh je izredno lep, da mu ga ni para.«

Madelajna je bila žalostna. Na bližnjem grmu je bila utrjala kamelijo in v prazno zroč, ki je trgala liste.

Raoul in gospa Fauvel sta si sedela nasproti in se razgovarjala. Videti sta bila mirna, vendar je bilo sklepati iz njih kretenj, da je bila snov resna in vznemirajoča.

Vabilo na občni zbor

Delniške stavbinske družbe „UNION“ v Ljubljani
ki se vrši dne 22. marca t. l. ob 16.
v „Srebrni dvorani“ Grand hotela
„Union“ v Ljubljani.

DNEVNI RED:

1. Poročilo upravnega sveta o poslovanju in bilanci za leto 1922.
2. Poročilo nadzornega sveta.
3. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
4. Dovolitev nagrade članom nadzornega sveta.
5. Volitev 1 upravnega svetnika.
6. Volitev petih članov nadzornega sveta.
7. Služajnosti.

Delničarji morajo naznaniti eventuelne predloge vsaj osem dni pred obnim zborom predsedništvu, da pridejo na dnevni red obnega zbora.

Delničarji, ki hočejo izvršiti volilno pravico, morajo pet dni pred obnim zborom položiti delnice v pisarni Grand hotela „Union“, Miklošičeva cesta šte. 1. od 11. do 12. ure.

Ljubljana, dne 27. februarja 1923.

Upravni svet.

Poslušajte!

Naznanja se Vam, da kupite suknjo, volno, čefir, platno, hlače, vino, modrovino ter sploh vso manufakturno robo in perilo radi velikanskega in direktnega importa najceneje v veletrgovini

R. Stermecki, Celje.

Ilustrovani cenik zastoj.

I. JAX & SIN

LJUBLJANA, Gosposvetska cesta

priporoča svojo bogato zalogo:

Pisalnih strojev „ADLER“

Sivalnih strojev

za rodbino in obrt

Voznih koles

Styria -- Dürkopp,

Orožno kolo (Waffenrad)

Ceniki zastoj in franko.

Ia Portland-

= cement =

dobavlja

„GRADIVO“

trgovatko društvo

ZAGREB

Bogovičeva ulica 3.

Brzljavi: Gradivo.

Telefon 555.

Gradbeno podjetje

ing. Dukić

in drug

Ljubljana

Bohoričeva ulica 20

se priporoča za

vsa v to stroko

spadajoča dela.

Oglas

v dnevniku „JUTRANJE NOVOSTI“

bodo dosegli največje uspehe.

Upeljali bomo tudi takozvane

:: MALE OGLASE ::

po kolikor mogoče najnižji ceni,

da jih bode vsakdo lahko naročil.

Nov, kratek, črn,

prijeten

glasovir

na prodaj. Maribor.

Loška ulica 5.

Hiša

ter zraven njiva, v lepem

in prometnem trgu na Sp.

Štajerskem se zaradi fre-

selitve odda takoj v najem.

V hiši je velik trgovski lokal

brez inventarja, pripraven za

trgovca ali obrtnika, nadalje 2

sobi, kuhinja, 2 shrambi ter 2

kleti. Najugodnejši pogoji.

Naslov v upravit. listu.

Naznanilo.

Tvrška K. Majce in drug naznanja si občanstvu, da je zopet pričela izvrševati čevljarstvo obrt. Začasna delavnica se nahaja v Ljubljani, Celovška cesta 1 Sp. Šiška. Tvrška izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela zlasti pa kot specialiteto ortopedična obujala.

Vodstvo tvrške je prevzel g. Drago Majce, strokovni učitelj. Vsa naročila se izvršujejo točno in solidno.

K. Majce in drug.

Več časopisnega papirja

na prodaj.

Kie, pove uprava lista.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000. Rezerva: Din 30,000.000.

Podružnice:

Bled	Jesenice	Prevalje
Cavtat	Korčula	Sarajevo
Celje	Kotor	Split
Dubrovnik	Kranj	Šibenik
Ercegnovi	Ljubljana	Tržič
Jelsa	Maribor	Zagreb
	Metković	

AMERIKANSKI ODDELEK.

Naslov za brzljave: JADRANSKA.

Affiliani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

KAMENIT

TOVARNA UMETNEGA
ŠKRILJA IN
ELEKTRARNA
DRUŽBA
Z.O.Z

LAŠKO

Slovenija

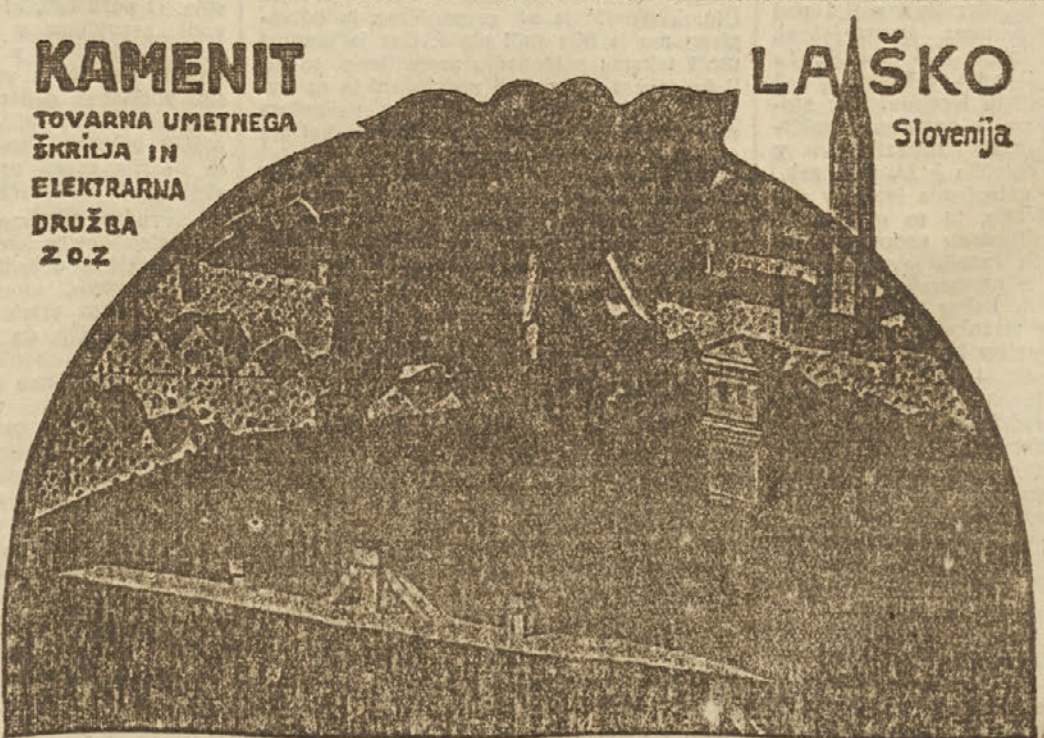
1

9

1

0

ustanovljeno.

Kdor ima streho za kriti ali prekriti, naj zahteva takoj ponudbo!

11.-18.

marca

1923

VI. Mednarodni vzorčni velesejm v Pragi

Ugodnosti za posetnike:

75%

33%

popusta pri vidir. potnih listov

Legitimacije in informacije:

Čehoslovaški konzulat, Ljubljana, na Bregu št. 8.

Roma Comp., Ljubljana, Kongresni trg 3.

popusta pri osebnih in brzovlakih čehosl.

železnice pri potovanju v Prago in nazaj.

11.-18.

marca

1923

Banski Slovenci.

Gospod Radić govori in piše o bankah Hrvatih, dalmatinskih, bosanskih Hrvatih, o banki Hrvatski itd. Tudi mi imamo pravico in dolžnost, da izpregovorimo besedo o bankah Slovencev in o banki Sloveniji.

Kulpa in Sotla tvorita, oziroma sta tvorili od davna politično mejo med Kranjsko in Štajersko na eni in med Hrvatsko na drugi strani. Znano je, da to ni nobena etnografska meja. Znano je, da prebivajo Slovenci daleč preko Sotle, po hrvaškem Zagorju. Slovenska je cela varaždinska, skoraj cela belovarska in večji del zagrebske županije. Ti kraji so bili »hrvaški« vedno samo v političnem smislu, ker so bili pod pravo hrvaških banov, a nikdar ne v narodnem. Ravno tako je bila na primer Slovaška »madžarska«, Sedmogorška »madžarska«, Češka »avstrijska«, Poznanjska pa »pruska« ali »nemška«. Hrvatskih kajkavcev ni nikdar noben hrvaških pisateljev prišteval k Hrvatom, ampak vedno le k Slovincem. Imeli so celo svojo književnost na »slovenskem« jeziku in šele v preteklem stoletju so sprejeli štokavščino kot pismeni jezik. Naši najstarejši slovenski pisatelji — luteranski književniki — razlikujejo zelo dobro med Slovenci in Hrvati in kajkavce štejejo vedno k Slovincem. Oni naštevajo različna plemena južnih Slovencev in pri tem štejejo prebivalstvo vzhodne Štajerske in severozapadne Hrvaške vedno za eno, od drugih različno plemo.

Dejstvo, da so takozvani hrvaški kajkavci čisti Slovenci, plemensko popolnoma isto s sosednjimi Štajerci, je znanstveno in praktično tako dobro utemeljeno, da ni s tem nobenega dvoma in tudi noben Hrvat tega ne oporeka. Iz tega moramo pa tudi potegniti logične posledice.

Govori se o treh plemenih: Srbih, Hrvatih in Slovincih. Ta terminologija je sicer zelo netočna, toda kar se tiče Slovencev, ima nekaj opravičenosti. A to samo v slučaju, ako vzamemo vse Slovence skupaj. Tudi hrvaške kajkavce.

Kdor zahteva zedinjeno Slovenijo, mora zahtevati, da se ji pridruži tudi Varaždin, Belovar in Zagreb! Ako hočemo Slovence zase, Hrvate zase, Srbe zase, moramo k Slovincem prištet tudi banske Slovence!

Med Hrvati in Srbi je nemogoče potegniti mejo, ker žive preveč pomešani med sabo. Pač pa je lepo mogoče potegniti mejo med Slovenci in Hrvati, toda v tem slučaju bi morale skoraj tri hrvaške županije pripadati Sloveniji.

Od strani naših separatistov se ne prestando izražati bojazen, da se ne bi Slovenci posrbili. Poudarja se, da se je treba boriti za slovenščino, za našo narodnost, našo kulturo, naše plemenske posebnosti. Toda ravno od te strani se noče niti omeniti, da se velik del Slovencev pohrvatuje in izgublja v hrvaštvu.

Ako bi bila ljubezen resnična, bi morali začeti borbo ravno na tej strani. »Posrbilo« se je še jako malo Slovencev, toda »pohrvatujejo« se neprestano v velikem številu, ne samo vsi dosegljenci, ki prihajajo v Zagreb in v druge hrvaške kraje, nego tudi banski Slovenci.

Če smo eno, smo eno in potem nam je vseeno, v kakšnih upravnih mejah kdo živi in katerega narečja se poslužuje. Če smo pa troje, potem potegnimo najprej mejo med Slovenci in Hrvati!

Banski Slovenci se poslužujejo sedaj v pismenosti iekavske štokavščine in tega jim slednjič ni treba več jemati in nadomeščati s slovensko kajkavščino. Pač pa moramo na drugih poljih zahtevati, da se odtegnejo hrvaškemu uplivu in pridejo pod slovenski upliv. Zlasti pa na političnem in kulturnem polju. Banski Slovenci naj bi dobili slovensko uradništvo, slovenske železnice itd. a banski Slovenci naj dobi službo, ako hoče med Slovenci tostran Sotle. Najbolje bi bilo, da bi se županije osnovala tako, da bi banski Slovenci z delom štajerskih Slovencev tvorili eno veliko županijo. Če je pa to sedaj morda že prekasno in neizvršljivo, naj se vsaj v vseh stvareh, kjer je pravno in tehnično mogoče, pridružio osta slovenski zemlji.

Ako hočejo Hrvati stati na separatističnem stališču, moramo izjaviti, da reklamiramo banske Slovence zase in jih nikakor ne maramo prepustiti, da se pohrvatuje.

Potem pa naj Hrvatje gledajo, koliko jih bo ostalo.

V interesu države je, da se banski Slovenci pridružio ostalim Slovincem!

Italijansko-francoska zveza?

»Agenzia Stefania« je s suhim demen-tjem razblinila vsa upanja, bojazni in špekulacije, ki so se vrtele okoli sistematične kampanje, s katero je utiral »Messaggero« pot solidnemu, gospodarskemu kompromisu med Italijo in Francijo. To kampanjo je pričel glavni urednik omenjenega lista za časa svojega bivanja v Parizu. Ker je pariški poslanik baron Romano Avezana govoril na banketu pariške italijanske trgovske zbornice v istem smislu, je bilo lahko spraviti to okolnost v uročno zvezo, zlasti radi tega, ker Mussolinijeva politika takih političnih dedukcij ni izključevala.

Toda zdaj se, da se ni prišel čas za javno diskusijo o podlagi francosko-italijanskega sporazuma. Javno mnenje Italije še zaenkrat take zveze ne mara. Če je izgubila Nemčija v Italiji mnoge simpatije, se to ni zgodilo v prid Francije. Monopolizacijske skomine francoskih veleindustrijalcev, bojazen pred francosko politično hegemonijo v Ev-

ropi ovirajo to zvezo. Razen tega so vzbudile nekatere spletke, izvirajoče iz versajlske pogodbe, v Italiji precejšnje nezaupevanje. Dejstvo, da je Mussolini za-jeznil pisavo italijanskega časopisa, še ne pomenja veliko; to razpoloženje je tu in se ne da odpraviti.

Ni še povsem jasno, kakšne gospodarske koristi bi imela Italija od francosko-italijanskega sporazuma. Če je zasedba Poruhrja samo začasna, potem Francija ne more zadovoljiti Italije z dobavami premoga. V zvezi s to okolnostjo pa Italija ne bi bila deležna one bistvene gospodarske koristi, ki jo je omenjal »Messaggero«. Kaj pa v slučaju, če je okupacija Poruhrja stabilna? Naravno je, da dobi v tem slučaju francoska metalurgična industrija toliko premoč, da bi ogroževala existenco italijanske železne industrije. Ti ek-stencijski pogoji ne bi bili nič manj ugodni od onih, ki so izhajali dosedaj iz nemško-francoske konkurence, ne oziiraje se na to, da Francija potem ne bi poš-

ljala ruhrskega premoga na račun reparacij, marveč — gratis. Spričlo podobnosti med obema produkcijama, francosko in italijansko, je nepoimljivo, kako si zagovorniki te zveze predstavljajo plodonosne izmenjavne odnošaje. Italija trpi že sedaj vsled propadanja nemške marke, ker ne more razpečevati na nemških tržiščih svojih agrarnih proizvodov. Tudi popolna propast Nemčije ne bo kompenzirana z večjo sprejemljivostjo francoskih tržišč. Če ima katerakoli država nekaj interesa na tem, da se gospodarsko ravnotežje v Evropi ne razbije v končno korist Francije, je to gotovo — Italija.

S tem, da je Italija moralno podpirala poruhrsko akcijo, se reparacijsko vprašanje ni premaknilo niti za en las. In rimski vladi je šlo v glavnem zato, da se reši reparacijsko vprašanje. Za Italijo seveda ni bogve kako vabljivo, stopiti v službo Francije ter delovati proti lastnim interesom.

Takoj, ko je Mussolini prišel do oblasti, je spremenil — da bi tako jasno izrazil nasprotje med njegovo in Nitti-jevo zunanjepolitično tezo — prvotni

Svetovno žitno tržišče.

Položaj na svetovnem žitnem tržišču je že nekaj časa miren, brez vsakega krepkejšega gibanja. Žitna trgovina skoro počiva; v glavnem je skoro povsod opažati nekako vzdržnost.

V naši državi povzročajo to stagnacijo v precejšnji meri slaba pota, ki so jih nedavno snežni zameti napravili skoro nerabne. Zlasti v Srbiji in Črni gori so pota skrajno slaba, celo ob lepem vremenu težko uporabljiva; pa tudi v ostalih južnejših krajih naše države ni dosti bolje. Radi tega je dovoz zelo slab in v nekaterih pokrajnah popolnoma počiva. Ta pa tem bolj, ker je tudi povpraševanje po blagu prav zmerno, tako da tudi obstoječe cene ne mikajo producentov v preveliki meri, da bi se podajali v velike in pogoste neprilike, ki so zvezane z dovozom. Trgovcem primanjkuje gotovine, vsled česar je povpraševanje še slabše. Pa tudi nestalnost dinarja, ki je še nedavno prav občutno mešala in prevračala vse kalkulacije naših trgovcev, je prispevala svoje k tej vzdržnosti. Edino korizo se je v nekoliko večji meri kupovalo, kar bo najbrže kmalu pognalo cene nazgor, o čemer govorijo tudi inozemska poročila. — Izboljšanje dinarja, ki ga v zadnjem času ocenjujejo za spoznanje više kakor poprej, je pri nas povzročilo, da se je kupovalo na avstrijsko-štajerskih tržiščih, ki leže blizu jugoslovenske meje, veliko bolj z francoskim in italijanskim blagom, kakor pa z našim, ker je vsled izboljšanja dinarja francosko in italijansko blago postalo v Avstriji takoj cenejše od našega.

Na češkoslovaškem se položaj je izboljšal, dasiravno še vedno ni zadovoljiv. Precej pojačeno je v zadnjih dneh povpraševanje po moki; poleg tega je nakupila Jugoslavija večje količine ječmena za varjenje piva. — V splošnem so bile pri nekaterih žitnih vrstah, zlasti pa pri moki, dosežene nekoliko višje cene, kar je ugodno vplivalo na ponudbo in na oživiljenje tržišča sploh.

Na Madžarskem je bil promet na žitnem trgu še pred dobrim tednom zelo minimalen. Vzrok je bilo nazadovanje madžarske krone. Zadnji dni pa se je položaj nekoliko izboljšal, promet je postal živahnejši, zlasti z moko. Te dni se je izvozilo — ravno vsled naza-

kurz ter se pridružil francoskemu stališču. Njegov program je kratak; akcijska svoboda, pozitivna (ne originalna) zunanja politika, ki ne veže usode Italije na usodo Francije. Kampanja, ki jo je uganjal »Messaggero«, je bila ballon d'essai, katerega so spustili na drugi strani. In vendar tudi ta poizkus ni našel v francoski javnosti pravega odziva. Francoski poslanik v Rimu se je silno trudil, pripisovati inicijativi »Messagera« v Parizu velik pomen, toda listi, ki jih inspirira Quai d'Orsay, na to niso prav reagirali. Italijanski listi se razen par izjem ne ogrevajo za to zvezo. Vladni listi, kakor »Tribuna«, in opozicijski »Mondo« se v tem vprašanju popolnoma strinjajo.

Italijanska vlada čaka, kako se bodo razvijali dogodki v Poruhrju. Njeno zanimanje se suče okoli dobave premoga, ki ji hoče na vsak način zagotoviti. Mussolini se noče vezati na nobeno stran, ker hoče ob priliki definitivne rešitve reparacijskega vprašanja imeti proste roke. Mussolini hoče izreči odločilne besede. V tem je zapopaden zunanjepolitičen program Italije.

dovanja krone — nekako 500 vagonov v Češkoslovaško.

Avstrija je precej dobro založena z francosko, belgijsko, italijansko, madžarsko, ameriško in jugoslovansko moko, zato tudi trgovina sedaj ni prav nič živahna. Ker domače blago ne more konkurirati z cenejšim inozemskim, tudi avstrijski mlini za enkrat ne kupujejo žita, ker se jim produkcija ne rentira. Vsled zadostne nasičenosti trga se cene od dneva do dneva polagoma krhajo in malce nazadujejo.

V Franciji je tržišče precej stalno in trdno. Ponudb iz inozemstva je zelo malo, zato so cene čvrste. Tudi izvoz moke je precej živahen, dasiravno je v zadnjem času nekoliko ponehal.

Nemčija je doživela pred kratkim ogromno naraščanje cen na žitnem tržišču. Cene so hitele v tako vrtoglavo višino, da je bil osupljen tudi največji pesimist. Kakor pa se položaj razvija sedaj, je videti, da so se cene končno vendarle ustale in so se tudi v precejšnji meri približale svetovni pariteti. Trg je miren, čutili je nekako vzdržnost in pričakovanje. Cene se ravno v prvi vrsti po tečaju inozemskih valut, na drugi strani pa se prav tesno prilagujejo povpraševanju in potrebi konzuma. Oživitve prometa ovira predvsem pomanjkanje denarja, ki je tudi v Nemčiji prav občutno in težave pri dobavi kreditov.

Razpoloženje na holandskem trgu je postalo zlasti v zadnjih dveh tednih mnogo boljše, kakor pa je bilo poprej. Kupčevanje je bilo zelo živahno, tako da je pšenica poskočila kar za cel holandski goldinar; vendar obseg trgovanja še ni dosegel zadovoljivega nivoja.

Epohalna izprememba se nam obeta na svetovnem tržišču vsled prizadevanja Rusije, da stopi zopet v vrsto izvoznih držav. Nedavno smo poročali o prizadevanju Rusije za izboljšanje svojega poljedelstva in o vseh odredbah in pripomočkih, s katerimi hoče sovjetska Rusija pripomoči svojemu poljedelstvu zopet na vrhunc. Pred nekaj dnevi je odplul iz Petrograda prvi ruski parnik z ruskim žitom v inozemstvo. Navotvoril je 200.000 pudov. Sicer je dvomljivo, če bo mogla Rusija že v doglednem času resno izvažati žito,

kajti razmere so tamkaj še preveč zamotane in neurejene, toda kakor hitro se ji to posreči, bo to odločilno vplivalo na svetovno tržišče, kjer bo Rusija morda zopet zavzela vodilno in odločilno mesto.

Na prekomorska žitna tržišča so v zadnjem času precej vplivale vesti o bodočnosti letošnje žetve. V celi severni Ameriki je vladal dose-daj občuten mraz, vendar se po tamkajšnjih poročilih ne more ugotoviti, če je ta mraz ozimini škodoval. Za Kanado je ta mraz brez pomena, ker producira le izključno letno žito in ne ozimne. V Argentini je vladala precejšnja suša, vsled česar je koruza zaostala, vendar se je po najnovejših poročilih položaj sedaj zboljšal ter se bo zamujeno lahko še mnogo popravilo. Poročila iz Indije so zelo ugodna.

Gibanje na prekomorskih tržiščih je bilo prav živahno, cene so polagoma, deloma pa tudi kar z velikimi koraki lezele nazgor, na kar so vplivale — kakor je to običajno — vesti o sedanjem stanju posetve in pa o izgledih bodoče žetve. Poleg tega je sedanji politični položaj v Evropi zelo poživil žitno trgovino v prekomorskih krajih.

Počasno dviganje cen ni zadovoljilo agrarcev v Severoameriških Združenih državah in v Kanadi, vsled česar so se že dolgo trudili, da z ujemnimi sredstvi vplivajo na gibanje žitnih cen. Toda vsi ti poskusi so ostali več ali manj brezuspešni. Pač pa se je posrečilo kanadskim agrarcem, da so izposlovili pri dveh državah v Kanadi, kjer se prideluje pretežno pšenica, da so sklenile izposlovati ustanovitev skupne državne žitne prodajne centrale.

Gotovo imamo vsled sedanjega položaja na svetovnem žitnem tržišču pričakovati še izredno živahno življenje, če ne preje, pa vsaj proti koncu spomladi do bodoče žetve.

Mera Francije:

Preberimo si iz dela Drien La Rochelle: Mesure de la France tale politični izvešček. Leta 1814 je Francija štela 21.000.000 duš. Leta 1914 pa 38.000.000 duš. Kaj pomeni sračanje teh števil? Pred sto leti, nič več ko 100 let, je dvajset milijonov naših prednikov tvorilo majbrineših narod v Evropi. Na vse kriple si predstavljate to deštvo s svojimi čuti, saj tukaj gre za potrebe mesa in za potrebe duha, ki tvorijo eno celoto. Ali se vam bo posrečilo, Francozi, oditi z očmi in s prsti to strahotno utelešenje, ki je odpravljeno? Mi smo bili takrat sredi Evrope kakor danes Nemčija s svojimi 60 ali 70 milijoni teles. Pri nas je bilo največ misli in mesa.

Danes pa nas je 38 milijonov živih; naša skupina prihaja četrti, za Nemčijo, Anglijo, Italijo. In onostran Evrope, kako se škrtimo med 150 milijoni Rusov in 120 milijoni Amerikancev.

Zakaj se vaša misel češče ne obrne na te razvidnosti: ko bi bil bolj pozorni na ta znamenja, bi bili skromni in zanesljivo polnovolni, da je mogla Francija Ludovika XIV. in Napoleona I. kljubovati neprestanim in vesoljnim koaliciam ter da se je Francija po l. 1870, skrbljivo zabela ozirati po spretnostih in zavzetostih. Ob tem času lo je Nemčija doletela slabša oziroma enaka po številu, prekosila. Ta dogodek je bil prav tako usoden kot ustvaritev Reicha; kako plodovit množec se je ponudil temu množitelju.

To veliko število, to pretežno število naših očetov ni bila zgolj posledica, sila sestavljenka, to je bil čin činitelj, pravstveno delstvo. Ti milijoni so pomenili moč, zaupanje, plemenitost. Ne samo krepčini njihovih zamislov, ne samo živahnost njihovega zagona gre hvala za to, da so Francozi žitno zadovoljili svojim visokim ali nizkim strastem nad Evropo, temveč za to morajo zahvaliti obličico, veličastnost svojega spolnega življenja, dobrodušnost, ki je kraljevala v zakonskih pregradah in ki je metala v svet mnogobrojne sinove mnogobrojnih mater.

n. k.

Nedin Sterad:

Izpoved na cesti.

Lačen in truden sem se vračal s Trsata, kamor sem romal ob lepih jesenskih večerih, da se poživim daleč od vsega, kar mi je čez dan napolnilo dušo z bridkostjo in trpkimi spomini. Šel sem po cesti, zamišljen in zavezan v načrte, ki so še danes tako oddaljeni od uresničenja, kakor so bili zisti večer, ko ih je risala moja duša v prepričanju, da se izpolnjuje že prvi dan po vojni.

Na ovinku me je ustavil mož. Ni sem ga videl, ker je bilo že precej mrčno.

Brez pozdrava me je vprašal v slabem nemščini:

— Ste bili na Trsatu, gospod?
— Bil sem. Ravnokar se vracam.
— V samostanu?
— Ne!
— V cerkvi morda?
— Slučajno.
— Gori so bratje sv. Franciška, kaj ne?

— So, če se ne motim.
— Ali so tudi vojaki gori?
— Posamezne straže, kakor so sedaj pač povsod.

Mož je stopil bliže k meni. Tedaj sem videl na njem ostanke italijanske vojaške obleke. Prvi hip mi je bilo zelo neprijetno. Nagovoril sem ga italijanski. Vzradoščen me je vprašal, odkod sem in kaj delam. Opomnil sem ga na slabe posledice, ako bi ga zalo-

tili izven kraja, določenega za vojne ujetnike.

— Ne bojte se, gospodi! Slabše se mi ne more goditi!

— Pa čemu greste tu gori in celo ponoči?

— Kadar morem in ker moram. Verjemite mi, gospod... oprostite, ne vidim vašega vojaškega značaja...

— Nič zato! Navaden vojak sem.

— Pošten sem in krivico trpim.

— Vsi trpimo krivico. Vi ste vsaj rešeni ognja in krvi! Stradati moramo pa itak vsi!

Mož se je zasmejal. Njegov smeh je bil izraz globoko potrte duše.

Na cesti izpod ovinka so se čuli koraki in glasna govorica.

— Zdi se mi, da prihajajo ljudje...

— Gospod, vi ste dober človek. Rad bi govoril z vami.

— Kdo pa ste pravzaprav? To se pravi, kaj delate v mirnih časih?

— Vse vam povem. Pošten človek sem.

Stopila sva v stran in šla navkreber med grmičevje. Ko sva sedla za malo skalo, je pričel:

— Kdo sem in kaj delam v mirnih časih?

— Gospod, na to vprašanje ne bi smel odgovoriti nobenemu. Tudi vam ne, čeprav sem obljubil. Moj sovražnik ste, mogoče ne samo po obleki! Lahko me izdaste. Vaša dolžnost je to!

Čudno mi je bilo pri srcu, silno neprijetno in žal mi je bilo prijaznih besed, ki sem jih govoril z njim.

— Morda se me celo bojite? Imate orožje?

Vstal sem in stopil za korak višje. Nehote sem zagrabil za bodalo ob pasu.

— Gospod, to je premalo!

Zakričal sem nad njim v glasu, ki sem ga čul neprenehoma po vojašnicah, v taborišču, pri valah, povsod, kjer so pripravljali ljudi na slavno smrt za domovino. Toda komaj sem slišal svoj glas me je bilo sram v dno duše.

— Vidite, gospod, tako se govori s sovražnikom!

In že je držal v roki droben revolver.

— Kaj sem vam storil?

— Nič, gospod! Tudi jaz ne storim nič slabega! Ne bojte se! Še nobenega človeka nisem umoril, tudi na fronti ne!

— Čemu nosite seboj to orožje in kje ste ga dobili?

— Vse boste zvedeli. Da se ne boste bali, izpraznim revolver. Krogle obdržim sam, orožje pa izročim vam, ako mi obljubite, da ga vrnete, ko se priprčate o moji poštenosti.

Vzel sem revolver. Mož mi je podal desnico in molče sem segel vanjo.

— Verjemite v vašo obljubo.

— Izpolnim vam željo.

In pričel je s tihim glasom:

— Človek se boji človeka. Najnedolžnejši mu je v mislih lopov, ki komaj čaka na svojo žrtvo... Živali smo, levi, ki skačejo v cirkusu skozi

goreče obročje, ker so preplašeni njih živci od šviganja bičev... Udarcev se niti ne boje, ker so jih navajeni. In verjemite mi, da jim je všeč ploskanje podivjanega občinstva, uživajočega trpinčenje zverin za železno mrežo! Zakaj jim je všeč, vedo le oni. Človek se ne zaveda svoje zverinske narave...

Njegovo govorjenje me je iznenadilo. Pričakoval sem, da mi s tragično hitrostjo razodene skrivnosti duše, ki človeka izpovednika na javni cesti. Njegova nenačna zaupljivost se mi je zdelala sumljiva. Meni — tuju in sovražniku, ki ga je nagovoril morda v bojazni, sicer pa kdove s kakšnimi nameni, hoče popolnoma neznan človek, vojni ujetnik, ki je zagrešil to ali ono zločinstvo, odkrivati svojo dušo z nauki o človeški podivjanosti?

Nadaljeval je:

— Vprašali ste, kdo sem?... Človek sem, ki je živel po svoji vesti, dokler ga niso našli in ga uvrstili med stroje. Vse so mi vzeli, vsega oropali, še voljo so mi ubili. Komaj da se spominjam, kakšno je bilo življenje... S Tirolskega sem...

— Torej ste vojni begunec?

— Nisem, gospodi!

— Saj ste vendar vojni ujetnik! Gorje vam, če vas spoznajol!

— Ne bodo me spoznali! Sicer pa nisem ne begunec in ne ujetnik!

— Ne razumem...

— Vse boste razumeli. Begunec sem, ker sem ujetnik, toda ujet me ni

nihče... Bil sem na dopustu. Pomislite, gospod, po šestnajstih mesecih sem bil na dopustu pri materi in —

Zaril je obraz v peščeno zemljo in zaklel.

V moji duši se je pričela oblikovati njegova slika... Najbrž je umoril svojo ženo, ki jo je našel v objemu drugega... Toda ne! Ali ni slovesno izjavil, da ni umoril še nobenega človeka?... Nekaj pa se je moralo le zgoditi, nekaj strašnega in groznega! Zakaj bi drugače zbežal in se skrival v objekti vojnega ujetnika? Komaj sem čakal, da spregovori.

Takrat sem bil zopet človek. Čudežno je oživela moja v stroj spremenje na duša. Čudežno pravim, kajti na fronti sem videl vse kaj hujšega nesramnejšega in groznejšega, pa se nisem zmenil, še zatrepalo ni v moji duši, ki je živeča v železni zavesti, da je le drobec regimenta številka toliko in toliko in da se razlikuje od drugih le po zelenih našivih pod vratom... Takrat je vse vzklopelo v meni. Poza-bil sem na številko in na zelene načobe ter — bil je samó trenutek v trenutku...

Glas se mu je ustavil, kakor bi bil odrezan. Stisnil je roki, da je pokalo v členih, se prijel za glavo, vzdihnil in zopet zaklel.

— Mogoče pa ni bilo tako hudo...

— Kaj hudo! Življenje ni zlo, človek živi, kakor sam hoče... dokler namreč hoče! To vem jaz in kako vem!... Pomislite, gospod, kaj bi storili — ne daj Bog, da bi morali storiti — ako bi pa-

Iz kulturnega sveta.

Slovenski mesečniki za književnost in prosveto.*

Po svetovni vojni se je pojavila tudi pri nas Slovenceh duševna kriza, kateri se niso mogli izogniti slov. umetniki, to pa iz različnih vzrokov, ki jih ne bomo navajali. L. 1920. je sicer nastopilo nekaj mladih elementov s svojimi »novemberskimi umetniškimi dnevi«, bilo je dosti krika in hrupa, prav posebnih vtisov pa ni napravil nastop naših najmlajših. V teku časa so se ti umolknili, tako da nimamo zaznamovanja v literarnem življenju skoro nič novega. Videti je, da muči tudi slov. literate neusmiljeni boj za obstanek, ki jih sili k molku, obenem pa tudi k temeljitemu premišljevanju. Saj je slov. narod doživel v zadnjih letih toliko kakor že dolgo vrsto let ne. Omenjamo n. pr. svetovno vojno, katere pomen uvidevajo slov. literati šele sedaj, ko je vojna že minula in so pošastni dogodki vojnih let že za nami. Vojne epopeje bomo šele sedaj dobili, kakor je videti. V tem oziru nas je v zadnjem času veselo presenetil Ivan Matičič s svojo knjigo »Na krvavih poljanah«. Pisatelj je sicer neuk, ker pa opisuje življenje, je močan in postaja karakterističen na poseben način.

Le mala je peščica slov. literatov, ki se oglašajo v naših leposlovnih mesečnikih s svojimi pesmimi, črtami, študijami itd. S tem pa seveda še ni rečeno, da so njihova dela absolutno dobra. Nasprotno, skoro vsa kažejo, da so plod ponosnega iskanja večne lepote. Toda to je najbrže neobhodno potrebno, sicer ne bi bili ljudje. S kulturnega stališča cenimo sploh vse ljudi, ki se kulturno udejstvujejo; kajti vsi so pionirji narodove kulture. Z ljubeznijo govorimo o njih, seznanjamo jih z ljudstvom, in če je potrebno, jim dajemo tudi nasvete. V naslednjih vrsticah podajamo pregled prvih števil letošnjih mesečnikov:

LJUBLJANSKI ZVON.

Dr. Joža Otonar govori v članku »Lepa knjiga« o tiskarski umetnosti, ki temelji na vsem, kar je s knjigo v ožji ali oddaljenejši zvezi. Zanimivi so refleksji, ki jih meče deloma na avtorje, potem pa na založnike in tiskarje.

Marija Kmetova pričinja v članku »V metežu« opisovati gospo Tino Markarjevo, ki jo tare življenje s svojim možem, ki komaj toliko zasluži, da more družina shajati. Brez dvoma se bo črtica lepo razvijala.

Igo Graden si želi v pesmi »Kdo izmed vas...« da »za hip nad nihanjem človeka, ustavi čas nemirne bi peroti.«

Dr. Ivan Prijatelj razpravlja o poziciji »Mlade Poljske« ter razlaga splošno oznako »moderne«, katere filozofski bog je Nietzsche.

Alojzij Gradnik vprašuje v pesmi »Vprašanje« »nebeškega Očeta«, čemu ga je ustvaril iz »italijskega solca, aslškega berača, Giordana Bruna itd.«

Janko Kralj priobčuje pismen razgovor s slikarjem Tratnikom, ki je odpotoval v Firence, kako je postal umetnik, v kaki meri je delovala nanj domovina in kaj ga je napotilo v Firence.

Ferdo Kozak opisuje v »Beli povesti« ponosno dekle, ki jo je vzljubil ne-

* Razven »Kresa« ni prejelo naše uredništvo nobene tu omenjenih revij v oceno!

gov prijatelj, katerega pa je zapeljala neka igralka. Ob času svetovne vojne je naletel na tisto ponosno dekle, ki se je ravnotako vrgla v vrtnice življenja, kakor skoro vse lahkožive ženske.

Rad. Peterlin Petruška priobčuje pesem »Ves dan sneži«, v kateri se spominja nje, ki si »na zid naslanja nežno glavo«, gledajoč skozi okno v daljavo. Franc Albrecht prav dobro karakterizira v pesmi »Iz groba« današnjo dobo. Smisel je v kitici, ki se glasi: »Boga ni. Bogoskrunski laž je Bog v čustvih zločinov, dragoletnikov... Zda tabankliji src so brez Boga. En Bog je: bog senzalov in bankirjev, demon krvnikov in našenikov.«

Miran Jarc obdeluje v romanu s kričnim naslovom »Črni čarodeji učitelja Molja, pri katerem zaslužitno, da je on sam tisti, ki se je zapisal k zloglasnim »Allanovcem«, o katerih pa ne vemo še nič natančnega.

DOM IN SVET.

Dr. Ivan Pregelj priobčuje povest »Bogovec Jernej« v krepkem, zdravem stilu, ki je le malokateremu lasten. Ta pisatelj je eden najboljših sodobnih. Bralce bo zanimalo, da propagira »katoliško umetnost«.

Tone Seliskar, ki je priobčeval dosedaj svoje pesmi večinoma v »Kresu«, se je oglašil v »Domu in Svetu« s pesmijo »Zemlja«, ki kaže vse vrline in napake mladega pesnika.

Joža Lovrenčič pravi v pesmi »Klicanje«, da se je vsedel pod šumeče drevo, ter da mu je bilo »čudovito lahko pri srcu«.

Narte Velikonja opisuje »Dražbo« na kmetih, ki jo končava na zelo efekteten način.

Tine Debeljak, dosedaj še neznan pesnik obdeluje v pesmi »Nevesta« sentimentalno žensko, ki se je do polnočnega jokala, boječa se za svojo nedolžnost.

Jože Pogacnik, ravnotako še neznan pesnik pa priobčuje pesem »Pelikan«, iz katere izvemo, da je njegova »kri kakor voda«.

F. S. Finžgar opisuje v odlomku iz romana »Razodejše« kaplana Matevža, kateremu je pisala Francka, da se bo poročila z Oskarjem. Kaplan Matevž se je tega tako prestrašil, da se je odločil ustreliti, v poslednjem momentu pa je ustrelil šestkrat v zrak. Ta roman, priobčen v katoliškem »Domu in Svetu« bo brez dvoma naletel na silen odpor pri duhovščini.

Dr. Josip Debevc nadaljuje s predstavo Dantejeve »Božanstvene komedije«.

Dr. Izidor Cankar pa razpravlja v »Dialogu o snovi in obliki«, kaj je bolj pomembno za umetniško izražanje.

KRES.

Tone Seliskar priobčuje pesem »Glas izbirčnih duš« in »Pravico«.

Gil Blas, ki je psevdonim nekega delavca, opisuje historijo brez konca z naslovom »Tisoč in ena noč«.

Ernest Tiran povdarja v pesmi »Razbojnik«, da je »razbojnik, priklenjen in ukovan«, ki bi pa hotel biti titan, ki bi se z enim sunkom kolomce osvobodil in zbral vse nepokojnike — brate.

Čulikovski, ki je psevdonim nekega drugega delavca, priobčuje pesem »Ples na vulkanu«, ki jo končuje z vzklikom: »Ha, ha, le plešite, obrizgani s škrlatom, zvezani z zlatom, v čast mamoni tiranu svoj ples na vulkanu!«

MLADIKA.

Alojzij Benkovič priobčuje prevod romana »Knez Serebrjan«, ki ga je spisal grof Aleksej K. Tolstoj.

Črtomirov (psevdonim) objavlja brezpomembno pesem »Vihare«.

F. S. Finžgar pa črtico »Pisarna«. Alojzij Remec je zastopan s kmečko žalostjo v treh dejanjih »Užitkarje«, ki so jo menda že uprizorili v mariborskem gledališču.

M. Elizabeta, redovnica po poklicu, obdeluje v pesmi »Božična noč«, božje dete, ležeče na mrzli slami.

Janko Samec pa v pesmi »Otroci pri jaslicah« ravnotako božično noč, samo da v večjem obsegu.

Ivan Pregelj nas prijetno preseneča s črtico »To je moje ceste pesem«.

Franca Bevk govori o »božičnih zvonovih« v črtici z istim naslovom.

Srečko Kosovel, dosedaj še neznan pesnik, opisuje v pesmi »Tam so domovi« morskobal.

Viktor Steska pa podaja »Pregled naše umetnosti«, na katerega opozarja pod črto zlasti vse bralce na deželi.

S tem je filmski pregled, ki smo ga podali popolnoma objektivno končan. Omenjamo, da nismo spregovorili o listku, ki je obširen v vseh omenjenih mesečnikih, to pa zaradi tega, ker je premalo individualno razvit. Na podlagi tega skromnega pregleda, si bo lahko vsak sam ustvaril sodbo, po katerih poteh tavajo slovenski literati, ki smo jih navedli. Ne bo odveč, če še zapišemo, da najboljši slov. literati n. pr. Oton Zupančič in drugi, molče ter se dosledno varujejo priobčevati svoja dela v tej ali oni reviji. To dejstvo je pomembno, kajti ono dokazuje, da se je njihov avtokritični čut močno razvil. Ker pa vemo, da delujejo med štirimi stenami, sklepamo, da bočejo nastopiti z deli, pri katerih ne bodo zardeli kakor novopečeni literati.

Srbske narodne pesmi v slovenskem prevodu.

Gradnikov prevod srbskih narodnih pesmi, ki je pred kratkim časom izšel v založbi »Juga«, ne sme ostati neopažen. Morda bi se dalo razpravljati o vprašanju: Ali je res bilo treba posloveniti srbske narodne pesmi? Mar se ne poznamo že tako daleč, da jih lahko vsak inteligentnejši Slovenec čita v izvirniku, eventualno s slovenskim komentarjem?

Vprašanje je bolj teoretično kot praktično. Za srbsko izdajo s slovenskim komentarjem bi govorilo več razlogov. Če se ne motimo, smo Slovenci že imeli tako izdajo tam v osemdesetih letih; izdal jo je menda prof. Janko Paik. Gotovo je tudi, da srbske narodne pesmi izgube v prevodu svoj pravi kolorit in tisti močeni ton, ki jim ga daje samo srbsčina. Navedli bi lahko še kak razlog, n. pr. interes na jezikovnem zblizanju.

Praktično pa je treba slovenski prevod najlepših srbske junaške epike toplo pozdraviti. Praktično nam je potrebno medsebojno spoznavanje. Slovenska narodna duša je bila stoletja in stoletja brez vsakega stika s srbsko. Obe sta dali svetu dve različni individualnosti, dve kulturi. Sedaj, ko nas je zgodovinski razvoj združil in nječinil, je naša naloga, da pronikamo drug v drugega, da se zblizujemo in proučujemo tudi na onih najfinejših področjih, ki spadajo pod pojem: duhovna kultura.

ra. Srbske narodne pesmi so globoko izraz srbske individualnosti. To je priznal sam Goethe v razgovoru z Eckermannom. V njih se zrcali duša srbskega plemena, njegov boj za svobodo in za pravico. Srbska narodna epika je ogromnega pomena za vso srbsko in hrvatsko kulturo, saj je bila in je še danes neizčrpen virec literarnega ustvarjanja. Kdor hoče spoznati srbsko dušo in razumeti srbsko zgodovino, mora čitati narodno epiko.

Praktični moment spoznavanja zahteva, da računamo z obojestransko psihologijo. Povprečni Srb — kakorkoli je sicer prijatelj Slovencev in pristaša jedinstva — bo Cankarja rajši čital v srbsčini nego v slovensčini, zlasti če ne živi na Slovenskem. Slovenec — in tu zopet mislimo širše sloje — bo rajši vzletel v roke slovenski prevod srbskih narodnih pesmi nego izvirnik, četudi s slovenskim komentarjem. Literarna dela nade najvišji užitek le tedaj, če vplivajo neposredno. Koliko večji užitek imamo nad dobrim srbskim prevodom Homerjeve Odissee kakor smo ga imeli v šoli nad originalom, borec se z izrazi, z gramatiko in s — profesorji. Res je, da prevod odjemlje svežost in dovršenost izvirnika, vendar pa ima prevod daleko večji upliv kakor slabo razumevan original. Mutatis mutandis velja to tudi za srbske narodne pesmi; vsaj danes še. Če hočemo, da bodo pesmi šle med naše ljudstvo, jih moramo podajati v obliki, ki je zanj primerna. Gradnikova zbirka ni namenjena šolam, marveč širokemu občinstvu.

Slovenski prevod srbskih narodnih pesmi ima tudi to prednost, da ga je pripravil pesnik. Je tedaj vseskozi literarno delo, namenjeno neposrednemu pesniškemu užтку. Preverjeni smo, da se bo knjiga razširila med ljudstvom in pripomogla k ožjemu spoznavanju srbske in slovenske historične individualnosti.

Prevajalcu moramo priznati, da se je trudil podati kar najpopolnejši prevod in je v splošnem res tudi uspel. Njegov prevod se naslanja tesno na original, vendar pa ne na račun slovenskega izraza. Knjiga nosi pečat Gradnikovega prevajalskega spretnosti. Povsem umljivo pa je, da slovenski prevod ne dosega monumentalnosti izvirnika. Tam so besede, ki so zorele in se kresale stoletja. Nekaterih narodnih rekov sploh ni mogoče prenesti v drugi jezik, ne da bi izgubili svojo samoraslo in krepko izklesano figuro. N. pr. Ko narod vzklikne v začetku pesmi o materi Jugovčev »Mili Bože, čuda velikoga!« tedaj je to vzklik, ki ga uprav čutiš privreti iz širokih, junaških prsi, vzklik, ki prihaja ljudstvu še danes, če ugleda prizor ali pojav, ki ga osupne po svoji grandioznosti. Nihče pa ne bo vzkliknil: »Miloš božja, prevleko čudo!« — kot se to glasi v slovenskem prevodu. Srbski vzklik je naraven, slovenski pa iskan, izumetničen. To krepko figurativnost v srbsčini, je moral prevajalec nadomestiti z besedami, analogijami, ki pa nimajo naravne sočnosti.

Ne bomo se spuščali v podrobno analizo Gradnikovega prevoda. Naj še pristavimo, da je njegova izbira iz Vodnikove izdaje dobra; izbral je pesmi, ki imajo nevenljivo estetično svežino, obenem pa so značilne za vso srbsko junaško epiko. To so pesmi, ki so silno oplodile srbsko in hrvatsko literaturo. Iz njih so črpali pobudo in emocije duhovniški pesniki, na nje se je naslanjal menih — buditelj Katić — Miošić v

»Razgovoru ugodnem«, ome so navduševali ilirske pesnike, z njimi je živel in polagal temelje umetnemu pesništvu Branko Radičević, v njihovem duhu se je razvijala srbska literatura minulega stoletja in prav posebno še srbska drama. Še danes so neizčrpen vir pesniških in dramskih motivov (Ivo Vojnović, Ogrizović itd.). Koliko klasične lepote leži ravno v teh biserih narodne epike! In te divne pesmi niso nastale v Arkadiji, pod večno modrim nebom, v lovorovih gajih. Njih so rodila trda, nerodovita polja, izsušeni pianinski pašniki, temne šume in uboge vasi. V primitivni sredini, v boju za kruh, za varnost imetja in življenja, in ustvarjanju in razpadanju državne organizacije, v boju za zemljiško pravdo in za ono višjo, car Lazarjevo pravdo, v boju proti turškemu nasilju so se razvijali estetski, tragični, moralni in pravni čuti srbskega ljudstva. In ko je popolnoma potemnelo vse, kar so ustvarili junaški predniki, ko so se suženjske verige zajedale globoko v meso, je narodna duša med zvoki slepečevih gosli in slepečevih grla drhtela v velikem upu, da bo po vsem trpljenju vendar le zgrajen narodni Skadar — grad, t. j. da bo narod svoboden in zedinjen. Zato so srbske narodne pesmi Genesis v veliki jugos. bibliji, ki še ni napisana.

I. O.

Ljubezen do knjig.

Ta ljubezen se ne sme zamenjavati z veseljem do branja. Nekateri ljudje noč in dan čro knjige, pa ne hranijo nobene doma. Léon Pélissier opredeljuje svoje knjigoljubstvo tako-le: »Za pristnega bibliofila je knjiga hkratu dokument preteklosti, orodje za umstveno radost in umetnina.« Nekateri menijo, da je ljubav do knjige materialna. Avgust Laugel pobija ta nazor v Revue Alsacienne: »To ni ljubezen do zlata niti do lepega papirja niti do ličnih vezav, pri katerih je delovala domišljija velikih bukvozevov, niti ljubezen do tega, kar imenujemo izvor, t. j. do slavni imen bivših lastnikov, kraljev, knezov, proslulih bibliofilov... v ljubavi do knjige je vsega nekoliko, pa še nekaj drugega — spoštovanje do človeškega razuma v najplemetnejših izrazih, kar jih je mogoče najti, obenem pa je v tem hvalnozelo napram onim, ki so pred nami čutili tako spoštovanje ter ga dokazali s tem, ker so tolikanj skrbno ohranili, razmnožili najlepša dela človekova.«

Kubizem ni poslednja beseda umetnosti. Poslednja beseda! Kaka nesposmet! Zadnje besede ni.

Nič hujšega se ne more očitati d a d a i z m u nego to, da njegovo zanikanje ne more biti niti predrzno in da prihaja jako pozno.

* Kako si je pomagaj Rabalais v zadregi. O. Rabalais-u ki je bil velik francoski satirik, pripovedujejo sledečo zgodbo: Na svojem potovanju je prišel v Lyon. Zmanjkala so mu vsa denarna sredstva tako, da ni mogel plačati niti hotelskega računa, niti ni imel denarja za povratek v Pariz. V svoji zadregi se je oprl na sledeče rešilne misli. Obrnil se je na lyonske zdravnike in se jim predstavil za stanovskega tovariša. Z njimi se je spustil v najrazličnejša zdravniška razmotrivanja, dokler jim ni končno pod pečatom največje molččnosti zaupal, da nosi s seboj trup, ki si ga je nabavil v Italiji in s katerim namerava zastrupiti franc. kralja. Franca in vso njegovo družino. Zdravnike so njegovi nameni iznenadili. Vsakdo si je hotel pridobiti kraljevo naklonjenost s tem, da mu reši življenje. V kratkem času je dobila varnostna oblast celo vrsto tajnih ovadb proti zločinskemu zdravniku. Bil je takoj aretiran in odveden v Pariz, kjer je bil takoj pripeljan pred kralja, da bi dobil zaslužen kazni. Kralj pa je bil njegov častilec in prav pristransko se je smejal, ko mu je Rabalais pripovedoval o svoji pustolovščini.

bila njegova ljubezen z bogato hčerjo v — je rafinirana preteza za volnoso službo proti državi! Zapri so tudi njo, mojo Loro... O Bog!... Končal sem! Izpolnite svojo obljubo, gospodi!

Nehote sem segel po shranjenem revolverju in ga previdno vrgel od sebe. — Gospod, vi niste mož!

Skočil je v smeri, kamor sem vrgel njegovo orožje.

Dvomite o moji poštenosti? Da, zločinec sem, toda ne po svojih volji!

Vstal sem in molčal. Našel je revolver in vzkliknil:

— Rešen sem!

— Ne govorite takoli!

— Zame ni druge rešitve!

— Če se ne motim, ste bili namenjeni v cerkev...

Slušal sem, kako je vtaknil naboje v cevko.

— Grem, takoli grem... Ste me ohi-sodili tudi vi?

— Ne obsojam... ne morem...

Toda cerkev je zaprtal.

— Pokličem brate...

— In potem?

Približal se je plaho in rekel s tr-g-sočim glasom:

— Spravim se s svojim Bogom... Odpustite, če morete! Bil ste človek... Lahko noč!

Niti besedice nisem mogel spregovoriti. Stal sem trd in gledal za njim. Res je šel na cesto in po cesti navzgor k cerkvi. Njegovi koraki so bili odločni in prazni...

šli svoje najsvetejše v blatu?... Kaj bi storili?

Obšla me je groza. Molčal sem.

— Molčite? Blagor vam, ker vaš molk mi je priča, da niste še mislili na to! Imate ljubico? Nevesto?

— Sem oženjen!

— In ste mirni?

— Popolnoma!

— Ste bili na dopustu?

— Večkrat!

— In ste mirni?

— Seveda sem!

— Vidite, jaz nimam ne ljubice, ne neveste in tudi oženjen nisem!

— Od takrat mogoče?

— Ne, gospodi! Od nekdanj!

— Ne razumem vas!

— Ni težko razumeti!... Tu gori, ste rekli in tudi sam vem, živijo bratje sv. Franciška. Oni niso oženjeni in tudi ljubice nimajo!

— Oženjeni niso, če so pa vsi svetniki...

— Ni treba, da je zato kdo svetnik! Oglejte, jaz nisem bil nikdar in tudi ne bom!

— Toda... torej... kaj se je zgodilo?

— Vprašali ste me, kaj delam v mirnih časih? In jaz vas vprašam, kaj delajo tu gori v mirnih in nemirnih časih?

— Kdo? Menihi?

— Bratje sv. Franciška!

— Molijo, postijo se in tako dalje...

— In tako dalje... Res je vidite, da je bilo moje opravilo v mirnih ča-

sih. V mirnih? Za dušo ni mirnih časov, dokler ne najde miru v sebi!

— Vi ste menili?

— Bil sem brat sv. Franciška, sedaj nisem več! Takrat namreč...

— Torej, kaj je bilo takrat?

— Bog mi odpusti!

— Saj ste rekli, da niste umorili še nobenega!

— Nisem in vendar sem morilec!

— Bog se vas usmili! Kaj ste storili?

Vzdihnil je globoko, se obrnil z obrazom v tla in je govoril s pritajenim glasom:

— Kaj sem storil? Kaj sem storil?... Umoril sem dušo, svojo lastno dušo!

Sklonil sem se k njemu in nestrpno poslušal.

— V mladosti sem ljubil dekle, lepo, nedolžno in bogato. Ah, Lora, odpusti mi zločin!... Tudi ona me je ljubila. Šla je v samostan. Zakaž, nisem zvedel nikdar. Brez nje nisem mogel več živeti. Bil sem dober in pobožen. Moj oče je bil predsednik bratovščine sv. Franciška. Tudi jaz sem šel v samostan. Bil sem vrtnar. Oglji sem rože in krasil z njimi Madono, ki je bila tako čisto podobna moji Lori. Verjemite mi, da sem bil srečen...

— Verujem...

— In potem je prišla vojna. Kot zdrav in močan brat lajik sem moral tudi jaz v vojsko. Posurovel sem med živino. Edino misel na stan, ki sem si ga izvolil iz ljubezni do nje, me je obvarovala poživljenja. Šestnajst mesecev sem služil v bojnišnicah, na fronti

in drugod... In pomislil! Odkar sem šel v samostan, ni bilo v mojem srcu nobene želje po domu. Tovariši-vojaki so mi prigovarjali, naj grem na dopust, ker imam pravico nanj in bi bilo škoda, če ne grem. Tedaj se je rodilo v moji duši silno hrepenenje po domu, po materi, po kraju moje prve in edine ljubezni. In šel sem. V razgovoru z materjo sem zvedel, da Lora ni več v samostanu, že dolgo ne, in da jo snubi moj sorodnik, učitelj v domačem kraju. Še tisti večer sem šel k njej... Nepopolna strast se je vnela v mojih žilah, ko sem jo zagledal veliko, zdravo in bohotno. Pomilovala me je, ker so me vzeli k vojakom in mi brez ovinkov govorila o svoji poroki. Spomnil sem jo na najlno ljubezen in ji zatrdil, da se ne vrnem več v samostan, ako to hoče ona, ki sem ji ostal zvest od prvega trenutka. Obžalovala je in se smejala. Jaz pa sem jo ljubil bolj nego vse dni do tistega večera... Kmalu sem uvidel, da je vse zaman. In sklenil sem maščevanje. Ovadil sem učitelja, da je sovražnik države in da je v tajnih zvezah z Italijani onstran meje. Nje nisem videl več. Odšel sem in kmalu potem sem dobil od nje pismo, kjer me zaklinja v imenu najine nekdanje, svete in resnične ljubezni, naj izjavim pred svojimi predstojniki, da je moj sorodnik, ki so ga zaprili kot vojuna, nedolžen in da ga poznam kot zvestega državljan. Isto naj stori gvardijan mojega samostana... Torej, gospod, to je moj zločin! In potem...

— In potem? sem vprašal presenečen.

— In potem? sem vprašal presenečen.

— In potem? sem vprašal presenečen.

— In potem? sem vprašal presenečen.

— In potem? sem vprašal presenečen.

— In potem? sem vprašal presenečen.

„Mrtvo mesto“.

Georges Rodenbach nam slika v tem romanu (ki ima v francoskem izvirniku naslov Bruges-la-Morte in je izšel l. 1892.) mehko žalost in enolično otropost, ki jo izdihavajo gotova flamska mesta. Iz Bruga je napravil glavno osebnost svojega romana in je izborni predložil čitatelju zaspanost tega molčnega in resnega mesta, ki spi svoje stoletno spanje kot mumija, zavito v tisoče trakov turobnih kanalov.

Simbolist Rodenbach, melanholični ljubimec Bruga, je pisal prozo, kot poezijo, v polsencah. Rad poje o mistični žalosti, o domotožnih pokrajinah: pravzaprav ne opisuje, skuša samo izločiti dušo stvari; ni mu toliko za to, da ustvari sliko, kakor pa, da pokaže utis, katerega napravijo stvari na onega, ki živi med njimi. Z rafinirano otropostjo je izrazil izvanredno ljubečost in nejasno melanholijo mrtvega Bruga, sladkost tega pokopališkega miru, kjer so utisi kot bi bili zmanjšani, občutki pa dšpavani in duše vse trudne od v zraku ležeče otroposti.

Vse njegovo delo je namenoma slikano v sivi enobarvnosti in je takorekoč zavito v severno meglo, toda ta nejasnost je izražena v čudovito natančnem jeziku. Odtod izhaja ona posebna privlačnost, ki je bila do takrat še neznana v francoskem slovstvu in je pripomogla Rodenbachu do hitrih uspehov.

Rojen je bil v Tournaiju l. 1855. V tem mestu, ki je eno središč belgijske manufakture, je preživel svoja prva leta. Srednje šolo je prišel obiskovati v Gandu, končal jo je pa v Collège Sainte-Barbe v Parizu l. 1875. Nato je študiral pravoslovje na vseučilišču v Gandu, a se je vrnil za eno leto v Pariz, da posluša velike odvetnike. Prišel je svoj odvetniški posel pri sodišču v Bruxellesu in v dveh ali treh razpravah si je pridobil radi svoje živahne in strastne zgovornosti znamenito ime. Šele nato je prišel večkrat in za dalje časa v Brug. Toda kmalu se je definitivno naselil v Parizu, kjer je nanaglo umrl na vnetju slepiča na božični dan l. 1898. na vrhuncu slave v cvetoči moški dobi.

Vrsta njegovih del se začneja pravzaprav z »Jeunesse blanche« (1886), čaravno je že prej izdal več lepih zbirk pesmi, toda sam je smatral to delo za ono, kjer se prvič kaže ves njegov talent. Tem je sledila cela vrsta romanov, novel in pesmi.

»Bruges-la-Morte« se predstavlja tudi na odru kot drama v štirih dejanjih z naslovom »Le Mirage« (= Blodnja).

Gradnikov prevod je prvovrsten in se gladko čita, vkljub temu, da se mestoma zelo tesno oklepa izvirnika, kar ga približuje le še bolj posebnemu miljeju in duhu, ki preveča ta umotvor. Vsak izobražen Slovenec bo rad segel po tej knjigi in se tako bližje seznanil s francoskim simbolizmom.

dr. Pavel V. Breznik.

* Pogovornik Alojz Gradnik, Ljubljana 1923. Založba Kleinmayr in Bamberg, Str. 94.

Mogočci ljubijo brez dvoma vdane ljudi, toda pretirana pokornost spravi na tako slab glas prizadele, da Oblast zažubi v njih nepotrebnostne sužnje ter išče drugih manj ocnjenih.

Benjamin Constant.

Kle se pričenja življenje?

Claude Bernard (1813—78), znameniti zastopnik eksperimentalne vede, je izjavil, da ni mogoče najti absolutne definicije življenja. Sicer to vprašanje nima velikega praktičnega pomena, pač pa filozofičnega. Biolog Nageotte, profesor na Collège de France, se je dotaknil tega problema v delu »Organizacija snovi v razmerju do življenja«. Po njegovem zatrdilu temelji življenje zgolj na fiziko-kemičnih svojstvih nekaterih teles: ogljik, kisik, dušik, vodik, žveplo, fosfor in nekaj drugih: osobito katalitičnih kovin. Vse, kakor pa se javlja samo v agregatih, ki vsebujejo ta telesa. In ti agregati nastajajo edino iz teh tvarin, ki se organizirajo, t. j. tvorijo urejene zgradbe, kjer se skozi nekaj časa odigravajo določeni pojavi po stalnem redu: snovna izmena z okolico izločanje energije, to pa z enoličnostjo, ki je lastna dobro zgrajenim mehanizmom.

Toda v nasprotju s strojem se ta živi mehanizem sam poraja in obnavlja. Kadar bodo stroji prišli tako daleč, da bo njih gradba vsebovana v njih delovanju, bode opravičen strah, katerega izraža Butler v svojem paradoksu Erehwon ali pa Čapek v svojih vesoljnih razumskih rabotih. Vendar ta dan še ni prišel, ker prirodni mehanizmi so močno različni od strojev, katere ume sestavi človek, čeprav ni nemogoče da ne bi nekoč človek v tem tekmoval z naravo.

Živeči mehanizem je sestavljen, in življenje se kaže kot lastnost medsebojnega delovanja vseh sestavin. Kje pa najdemo najbolj elementarno, najbolj preprosto zgradbo, ki javlja najmanj življenja? Kje je meja med živim in neživim? V stanici ne srečamo takega minimalnega skupka, kajti stanica je že zelo zapletena in raznolika stavba. Celica, ki se množi, je že zelo sojeten (kompleksen) organizem, v katerem se vrše mnoga gibanja prvini, ki nimajo nič enostavnega. Praživali (protozoariji) tudi amibij) so gotovo višje oblike. Njih življenje ni minimalno.

J. Nageotte meni, da je našel ali vsaj se močno približal najnižji meji pri d' Hérèleovem bakteriofagu, radi katerega je že po vseh deželah teklo toliko črnila. V Pasteurjevem inštitutu je d' Hérèle dosegel, da preceđa celice filtrat otrebkov gražavega okrevaleca, pridelan kulturi griznih (dysenterijskih) bacilov, to kulturo razširi z uničevanjem glivic, z razkrojem, z lyzo.

D' Hérèle razlaga to neizpodbitno dejstvo z bakteriofagom, nevidnim mikrobom, ki žre bacile. To naj bi bil mikrob, ki žre bakterije, ki jih klijuje toplota ter antiseptikom nego grizna (krvavična) glivica. Razvija se le v kulturah živih bacilov; drugod se ne ne more množiti. To bi bil doslovno parasit bakterija.

Nastane vprašanje, če lyzo res povzroča bakteriofag ali pa morda kak tekoč, topliv princip, ferment. Tako je lani Fleming pokazal Kraljevski družbi v Londonu na zanimivih poskusih, da imajo razne tkanine organizma brezdomno litično (razkrojno) moč. Toda d' Hérèle upravičeno ugovarja: Kdo pa dokaže, da ni bakteriofaga vmes? Najbolj pa nas zanima pri tem okoliščina, da to »mehano« ne zamori vselej mikrob: včasih ga samo napilne in ga napravi sluzastega ne da bi ga ubilo. In takisto pretvorjene glivice se množe da-

le, tvorijo novo pasmo... Delujoči princip se ne ohrani samo, temveč raste, dočim se bakterije množe, o tem ni dvoma. Vse se razloži z bakteriofagom. Vendar strokovnjak Bordet misli na učinkovanje sokov, ki pri mikrobu povzročajo dedno hranilno pokvarjenje s tem, da proizvajajo nekakšen kvas, ki ima le dve lastnosti: večja se ter izloča razkrojen produkt. Izven okoliša, katerega mu tvorijo živi mikrobi, ni za nič; sicer živi, toda ne deluje.

Ako je Bordetovo tolmačenje pravo, ima pred seboj nekaj, ki je slično življenju, pa ni življenje. To je sestavljanka, ki utegne biti precejšnjega pomena v svetnem skupku, kadar se znajde v podobnem skupku, igra znatno vlogo, pa nič več. To se zdi fiziko-kemična podskupina, ki bi pomagala, če je vzporejena z drugimi podisti stanični omot, dati celoti ime »živeče«. Toda živo ni.

Po Nageottu gre meja življenja tik nad bakteriofagom. Obstoj kvasila (fermenta), ki bi mogel proizvesti hereditarno prenosljivo variacijo, bi bilo važno dejstvo, ker taka substanca bi predočevala nikako posrednika med območjem žitja in območjem nežive prirode. Potemtakem bo d' Hérèleova najdba velikanskega pomena, če se prej ali slej ne zasledi, da je njegov »glivožer« edino le kvas.

ANGLEŽI IN NEMCI

Kri ni voda. Tudi tisti Anglosaksonci, ki so Nemcem prijazni, vedé ali nevedé potrjujejo to resnico. Slovenci smo to preizkusili ob koroskem plebsizmu, ko so šli zastopniki Albiona bolj švabom na roke. Slednja dogodba iz Berlina podkrepljuje uvodno misel. Na neki postaji se Angleži pritožijo, da mu je prilaga ukradena. Da se je stvar primerila Francozu, bi se bili Prusi smejali. Toda Angleži, za vrata to je potnik, na katerega se kaže ozirati v teh težkih dneh. Inšpektor prihi. Seveda ne najde ukradenih kovčgov, vendar imenitna misel mu šine v glavo:

»Pa vsaj dovolite,« pravi okradencu, »da vam grem iskati duhana za pipo!«

Rečeno, storjeno. Čim je Anglež našel svoj viševček, je ves iz sebe od genotla hvaležno vzkliznil, s solzami v očeh:

»Kako je dobro in blago nemško ljudstvo!«

Smešno. Francozinja in nekaj Amerikancev, ki so v železniškem oddelku, prasejo v kirohot. Prizor je v istini značilen. Ker se je neki Nemec pokazal uslužnega napram njemu, je Britanec pozabil, da so ga drugi docela ogopali. Mnogo njegovih rojakov ne umaje drugače kot on v političnih razpravah.

JEŠCI ALZACIANI

Alzaciani imajo dober tek. »Journal du Wissenbourg« prinaša tale dokaz. V selu Hunsbach je bila 6. febr. t. l. svatba z 18 svaši. Ob tej priliki so nevestini reditelji zaklali zaletnega vola, kravo pitanko, dvoje telet, dva prašiča in 38 zajcev. Ubiili so 1400 jajec in porabili 40 liber (20 kg?) masla. »Kugelhopfer« (šarflja) je bila polna peč. Na ženitovanski večer pa so strahoma ugovarjali, da zaloge ne zadostujejo in takoj so potolkli še junca in tele.

ZOPER ROPOT.

Mora sodobne omike je hrup. Dasi so koristni in pripravi raznoliki moderni mehanizmi, jim vendar nedostaja ubranost in molččnost. Brezpozorni hvalilci napredka kakor futurist Marinetti in njegov pristnik Russulo sta hotela celo hrušč in trušč umetniški oblikovati. Nasprotno pa sluša angl. prof. Lowy »detti buko, rabuko in halabuko pod ključ«, ker se mu smilijo usesa njegovih vrstnikov. Z nekakšnim fotografiranjem zvokov je baje dosegel, da se je ublažila tutnjava, ki se čuje v rovu podzemeljske železnice. Sedaj se bavi z vprašanjem, kako bi zmanjšal sum in hrup avtomobusov. Potlej namerava proučevati sredstvo, s katerim bi odpravil ali vsaj znatno pozljal vršč in ramuš, ki ga povzroča strojstvo v našem obrtnem svetu. Ta dr. Lowy je imenitni mož!

Mukošu, pred Prilepom in na Bukaremu Gumnru ter Bitolju, kjer je s svojimi četaši prebil nekoliko ur v vodi.

Po zavzetju Bitolja se je napotil preko Resna, Ohrida, Struge in Džukusa prav do Elbasana; prihajajoč povsodi pred regularnimi četami. Vojvoda Vuk je s svojimi četaši vkorakan vedno prvi v omenjena mesta.

V srbsko-bolgarski vojni je poveljeval 5-tim dobrovoljskim bataljonom, ki so se borili na stari srbsko-turško-bolgarski meji, kjer so bili boji na Dukatu.

Tudi v Albanskem uporu je vojvoda Vuk igral vidno vlogo, teptajoč upor v okolici Bitolja, Resna, Ohrida in Struge.

Za čas evropske vojne je poveljeval »jadranskega četaškemu odredu«, ki se je pozneje spremenil v »dobrovoljski odred« s formacijo polka. Imel je 4 bataljone, vsak po štiri čete in več kot 2500 boriteljev.

V začetku svetovne vojne je imel vojvoda Vuk nalogo, da brani Avstrijem prehod preko Drine. Krave so bile znane borbe na Loznici, Lešnici, Samurovića Adi, Jarku, Črni barvi in Črnobarskem Salašu, na Vidovejci itd.

V borbi pri Loznici je bil lahko ranjen, pa Vuk niti ni pomislil na to, da bi se vsled tega umaknil iz boja in zapustil poziv. Pozneje je bil pri Lešnici težko ranjen v trebuh in morali so ga prenesti v bolnico v Valjevo in potem v Aleksinac. Ko je pa slišal, da se bo kmalu pričela ofenziva, je Vuk z nezadostno zaceljeno rano zapustil bolnišnico, prevzel samostojno poveljstvo ter v ofenzivi prednja-

čil ostalim četam pri vkorakanju v Beograd.

Nato je odšel v Požarevac in nato v Macedonijo — v Strumnico in Kočane, kjer je stražil mejo proti Bolgarski. Potem je odšel na Vlasico, kjer ga je zatekel nenadni napad Bolgarov. Pred navalom velike premoči neprijateljske vojske, se je moral umakniti. Privrkat v svojem življenju se je moral vojvoda Vuk umakniti. Ali za čas umikanja je bil vedno kot stalno kritje naše vojske, umikajoč se preko Leskovca, Lešana, Prištine, Peči in Andrijevce, Skadra Sv. Ivana in Drača. On, ki je bil pri napadanju vedno prvi, je bil pri umikanju vedno zadnji. Vojvoda Vuk je bil vedno tam, kjer je bila največja nevarnost — prvi pred sovražnikom.

Pri Dečanah je bil obkoljen od Arnavtov, a s svojo hladnokrvnostjo in uvidevnostjo je izpeljal ne samo svoj poziv brez izgube, ampak je rešil tudi ostale srbske ujetnike iz dečanskega samostana.

Na Krf je pripeljal okoli 2.000 borilcev.

Na solunsko fronto je bil s svojim pozivom uvrščen prvi, braneč dolgo linijo Lerin—Pisoder—Korča. In tukaj je bil zopet na mrtvi straži vojvoda Vuk — na pragu zaslužene domovine — prav do prihoda ostalih čet.

Nato s je udeležil bojev na Kajmakčalanu. Njegov poziv je jurišal prvi na pozicije in zaraden 6 topov.

Drugi dan po zavzetju Kajmakčalana je neutrudljivo vojvoda Vuk naskočil si-

A. Zp

Pisava in zločin.

Znamo je, da je iz načina pisave in oblik črk možno sklepati o duševnem stanju posameznika. Znamo je, da je pisava vsakega človeka drugačna, zato pa more poleg tipnega duševnega stanja kazati tudi stalne lastnosti pisca, o čemur nas uči moderna grafologija. Sicer pa pokaže še več, ker lahko iz nje tudi sklepamo, kakšen je življenjski poklic dotičnika. Vemo namreč, da sodniki ne pišejo tako, kakor zdravniki, slikarji ne tako, kakor glasbeniki, uradniki ne tako, kakor trgovci itd. Na podlagi teh dejstev je Cesare Lombroso hotel tudi dognati, kakor pišejo zločinci. V svojih spisih, posebno v »L'uomo delinquente« je navedel večje število pisav morilcev, roparjev, tatov in drugih lopovov ter je naposled zanje ustanovil dva splošna tipa: pisavo morilcev in pisavo tatov.

Za morilce so značilne stisnjene črke in debele poteze, ki so nad črto in pod črto podobne sabljam. Podpis vsebujejo nenavadno mnogo kljuk, zanj, repčev ter pajčevinastih zapletljev. V pisavah tatov in drugih lopovov pa črke niso stisnjene, marveč močno izbočene, obenem obstoje le tenki potezi in majhna obsega, kakor da se želijo skriti pred javnostjo. V podpisih ni kljuk in sabelj.

Pisave zločincev ženskega spola so v bistvu enake pisavam zločincev moškega spola ter se razlikujejo od njih le v toliko, v kolikor se sploh razlikuje moški značaj od ženskega.

Nobeno mnenje ni popolno, zato tudi ni točno navedeno mnenje pokojnega turškega psihiatra. Če se v pisavi nahajajo znaki nasilnosti in neodkritosrčnosti, vendar ti še ne dajajo dovolj povoda, da bi mogli zanesljivo trdit: »Ta-le je zločinec! Nasilnost in neodkritosrčnost sta pač dve lastnosti, ki navadno gospodujejo skupaj ali posamezno v duši zločincev.«

Vsi nasličeji in trani pišejo debele in težke poteze. Tako so pisali grozoviti možje francoske revolucije (Marat, Journe) in nekateri voditelji svetovne vojne (Hindenburg, p. Kluck). V debelih potezih se nam pred očmi brutalna sila, ki ne pozna ozirov in ovir. Ako se moč nahaja na visoki socialni stopnji, je lahko zmogovit vojskovodja, dočim je njegov somišljenik iz nižjih slojev človeške družbe cestni ropar in ubijatelj.

Drugi glavni znak zločincev je neodkritosrčnost. Ljudje pišejo v obokih (arkade). Poleg obokaste pisave pokažejo neodkritosrčnost še drugi znaki, n. pr.: vijugaste vrstice prispice in meču podobne besede, črke a, o, g itd, so na vrhu zadrgnjene z zankami. Ljudje, ki tako pišejo so zelo previdni, molčeji in nezaupljivi. Svoje pravo mišljenje skrivajo, posebno v slučajih, ko so prizadeti njih lastni interesi.

Poleg navedenega piše večina zločincev lahkejšee vrste s tenko pisavo brez pritiskov. Taka pisava je znak slabotne volje, ki pokaže, da njen oče ne najde v sebi dovolj energije, da bi se upri nagibu k tatvini, poverjenju, vplomu in tihotapstvu.

Vsak spreten kriminalist bi moral ujeti temeljne zakone grafologije. Z raznimi anonimnimi pismi ter ponarejenimi podpisi na javnih listinah imajo vsi varnostni uradi in sodišča vedno dovolj posla. V navadi je, da v dvomljivih slučajih pritegnejo k tozadnim obravnavam vsečaka, takozvane eksperte pisav, dasi se ti do sedaj niso posebno obnesli. Taki vsečaki so pošteni možje, a v notranji veljavi pisave navadno nimajo mnogo pojma. V svojih poklicih so strokovnjaki, ki znajo tudi določiti, ka je kaligrafično in kaj ne, nikakor pa ne morejo pogledati v tajnosti človeške duše, v one tajnosti, ki se izražajo v pisavi ter jih tolmači grafologija. Na podlagi pogrtešenih presojanih takih vsečakov se je izvršilo že mnogo justičnih umorov.

Glasovit slučaj je vrste smo doživeli v procesu Dreyfusa, o katerem je svoječasno razpravljalo vse svetovno časopisje. Vojaško sodišče v Parizu je namreč dne 9. septembra 1899, obsodilo kapitana Dreyfusa v prognostno na Vražji otok, ker je balje v korist Nemčije pisal pismo izdajalske vsebine, takozvani »bordereau«. Dreyfus je zanikal vsako krivdo, a trije vsečaki so izjavili, da spis nosi vse znake njegove pisave. To je sodišču zadostovalo, da je izrekel svojo obsodo.

Za časa procesa je »Matine« objavil bordereau v Faksimilu, kar je rodilo dvajset preiskav izvršenih po grafologiji. Ti so enoglasno izjavili, da Dreyfus inkriminiranega spisa ni pisal, marveč to dejanje zakrivil major Esterhazy. Navedli so veliko število

vo Steno in pozneje tudi Grupišče, kjer je — padel — 16. novembra 1916.

Najprvo je bil na čelu svojih četašev s samokresom v roki, ranjen od bolgarske bombe v roko. In šele, ko je od neprijateljske bombe zmečkana roka klonila — je popustila roka vojvode Vuka.

Njegove poslednje besede so bile: »Ne pustite me Bolgarom!«

Prenešen je bil iz boja in pokopan v Solunu.

Padel je vojvoda Vuk, in zopet je ugasnila ena zvezda, zopet je zlomljena ena sablja, tako so objavile vsemu svetu službene »Srpske Novine« na Krfu, da je junaški vojvoda padel. Žalost je bila velika, splošna.

Nesreča vojvode Vuka je dirnila vsa srca, vsa srbska vojska je v bojesti vgnolila glave, ker padel je največji junak, junak silen kot najsilnejši grom, ki je kedaj oral vrhove Kozjak planine, padel je vitez, svetel kakor zor novega dne. Padel je največji vitez velike dobe, padel je podpolkovnik Vojin Popović.

Da li so se takrat zatresla Stracinska brda in Vukova klasična Kozjak-planina, da li je žalostno zašumela zaslužena Pčinja, Kriva Reka in Vardar, tega mi ne vemo — mi smo bili izgnanci — daleč od domovine.

Ali, da je tam na obalah Jonskega in Belega morja ob glasu smrti vojvode Vuka plakala legendarna armada, — to vemo. Plakala je srbska armada, ker je dogorelo življenje znanja te armade — življenje neustrašnega vojvode Vuka.

Ali, da je tam na obalah Jonskega in Belega morja ob glasu smrti vojvode Vuka plakala legendarna armada, — to vemo. Plakala je srbska armada, ker je dogorelo življenje znanja te armade — življenje neustrašnega vojvode Vuka.

Ali, da je tam na obalah Jonskega in Belega morja ob glasu smrti vojvode Vuka plakala legendarna armada, — to vemo. Plakala je srbska armada, ker je dogorelo življenje znanja te armade — življenje neustrašnega vojvode Vuka.

Ali, da je tam na obalah Jonskega in Belega morja ob glasu smrti vojvode Vuka plakala legendarna armada, — to vemo. Plakala je srbska armada, ker je dogorelo življenje znanja te armade — življenje neustrašnega vojvode Vuka.

Vojvoda Vuk. (Volin Popović).

Ta veliki narodni junak, tipični predstavitelj rase iz težkih dni in velikih izkušenj srbskega naroda se je rodil 26. oktobra l. 1881 v Stenici v Novopazarskem Sandžaku.

Še kot mali deček je šel v Srbijo, kamor je moral njegov oče z vsjo svojo rodbino vsled turških grozovitosti pobegniti — ter je nato v Kragujevcu, v sreču one velike in večne Sumadije, Volin dovršil osnovno šolo in gimnazijo. L. 1899 je vstopil v vojno akademijo v Beogradu in postal l. 1901 pešadijski podporočnik.

Ali brezskrbno življenje mladega častnika je vžival Volin samo 3 leta. Že leta 1904 se je odrekel mladosti, odrek se je vsem prijetnostim, ki bi jih bil lahko našel v življenju, v spoštovanem častniškem koru srbskem. Odšel je v takratno zemljo joka — v Macedonijo. V grobi suknjeni četniški obleki, z nožem in bombo v roki je prekoratil Vojin granico takratne kraljevine Srbije in prišel kot navaden četaš boj z vekovnim tiranom in zatiralcem svojega naroda, prišel je borbo s Turki.

Kakor navaden četaš je bil mladi poročnik Volin eden izmed najbolj discipliniranih vojakov slavnega vojvode Spase Garde. Njegov stari roditelj mu je dal pred odhodom mal. dvorezen nož s srebrniti platnicami rekoč: »Naj ti, sinu, pomagam! Stari in izkušeni borilec s Turki je tako obdaroval sina, na-

odhodu v borbo za svobodo svojega naroda.

Kakor navaden četaš se je Volin udeležil bojev na Kozjaku, Petraljici, Stracinu, Četircu, Čelopeku itd. in vsled njegove neustrašnosti in neomajane hrabrosti so mu tovariši dali priimek »Vuk«.

Tovariši so izbrali Vojina, kot najhrabrejšega in najsposobnejšega, za vojvodo. In ime vojvode Vuka je zaslovelo hitro na vsem levem bregu Vardara, kot gospodarja gora cele Preševske, Kumanovske in Palanaške Kaze.

Pozneje je vojvoda Vuk postal šef gorskega štaba, t. j. glavni poveljnik cele četniške organizacije. Kot organizator je vojvoda Vuk pokazal briljantne sposobnosti. Organiziral je naše ljudstvo v Macedoniji, ki mu je popolnoma zapupalo. Za vse medsebojne prepire in splošno vse posle, ki bi jih bila morala pristojno reševati turška sodišča, so se ljudje obračali na Vojina in na tiste oblasti, ki jih je postavil Vojin. Vojin je bil za čas turškega režima v resnici pravi »gorski car« Macedonije.

Napoved vojne Turčiji ga je zatekla na ozemlju, kjer je še pred napovedjo organiziral vse srbski živelj za boj, tako, da je v bitki pri Kumanovem imel 18 čet s 3.000 borilci s četaši. In že v tej bitki je vojvoda Vuk igral vidno vlogo, braneč, oziroma varujoč skrajno levo krilo l. armade in je zgubil v tej bitki 6 vojevod in 300 četašev.

Po kumanovski bitki je bil s svojimi četami ves čas kot izvidnica l. armade in se je udeleževal bojev pri Vatašu.

Po kumanovski bitki je bil s svojimi četami ves čas kot izvidnica l. armade in se je udeleževal bojev pri Vatašu.

Po kumanovski bitki je bil s svojimi četami ves čas kot izvidnica l. armade in se je udeleževal bojev pri Vatašu.

O vodnih silah in hidroelektričnih napravah v kraljevini SHS.

Splošno je znano, kako je naša država oblagodarjena s prirodnimi silami, premogom, vodo in rudami. Vendar pa skoraj lahko rečemo, da so v inozemstvu bolj informirani o našem bogastvu kakor mi, to pa zato, ker se tam merodajni krogi bolj za to zanimajo. Kajti velika napaka je, da se ne izdaja in razširja med narodom ali prav nič ali pa zelo malo statističnih podatkov, da se noben strokovnjak ne potrudil, da bi zbral potrebni material in ga objavil. Radi tega pa ne določimo jasnosti tudi oni, ki se za to zanimajo. Sicer moramo priznati, da se je že mnogo storilo, vendar pa še vedno premalo. Tudi širši krogi našega gospodarstva bi morali posvečati večjo pozornost virom, ki bi lahko donosali ogromne vsote narodu in državi.

Govoriti hočem nekoliko o vodnih silah vobče in njih izrabi v svrhu pridobivanja elektriškega toka. Naša država ima precej vodnih sil. Po sedanjih raziskovanjih cenimo vodne sile ob nizkem

vodnem stanju na okroglo 3.507.709 HP. Pri srednje visoki vodi, ki traja približno 9 mesecev, se to število podvoji. Od teh sil je izrabljenih danes le okoli 160.000 HP.

Omeniti pa moram, da so razni podatki o dolžini rek, padavin, množini vode in padcu le približni, in radi tega tudi le približna prej navedena števila, ki se opirajo na omenjene okoliščine. Natančnejše in zanesljive podatke imamo le o rekah v Sloveniji, posebno o Dravi, Muri in gornjem teku Save, katere je objavil dunajski centralni hidrografski urad. Za ostale reke ali sploh nimamo podatkov, ali pa so le približni in nezanesljivi. Tega tudi naša generalna direkcija voda ne bo mogla popraviti in izpolniti v doglednem času, ker je za take statistike treba dolgoletnih teoretičnih in empiričnih meteoroloških opazovanj.

Kot pregled naj služi sledeča razpredelba:

Ime reke	Skupna sila v HP	Ime reke	Skupna sila v HP	Ime reke	Skupna sila v HP
Mura	85.800	Drina	233.140	Neretva	93.400
Drava	325.890	Vrba	90.180	Cetina	39.170
Donava	1.478.800	Bosna	128.250	Krka (Dalm)	17.000
Sava	285.550	V. Morava	133.240	Zrmanja	2.890
B. Bistrica	7.500	Nišava	38.520	Spreča	7.380
Kokra	5.790	Bregalnica	30.450	Lim	35.050
K. Bistrica	5.420	Drim	137.540	Sana	22.210
Krka	5.480	Crni Drim	62.630	Korana	14.080
Kupa	48.380	Vardar	106.850	Glin	3.530
Una	92.010	Morača	22.510	Pek	10.880
Skupaj	2.318.320	Skupaj	988.810	Skupaj	298.370

Skupaj torej 3 603 500 PH. To število pove sile pri srednje ugodnih vodnih razmerah. Gotovo je skoraj, da celokupna vodna moč ne bo mnogo prekorajčila tega števila. Lahko pa rečemo, da imamo v naši državi okoli 4 mil. HP pri ugodnih vodnih razmerah in sicer stalno.

Projekti, kako te sile izrabiti rastejo od dne do dne. Navesti hočem tu le nekaj projektov, ki so že več ali manj zapadli pozabljenju, ki pa so vredni, da jih merodajni krogi prouče in prerodijo glede možnosti izrešitve. Tako sem našel v »Electrotechnische Zeitschrift«, glasilo nemškega elektrotehničnega društva, čigar predpisi glede inštalacij el. naprav veljajo tudi za našo državo, od leta 1912, št. 26, da je projektirana zgradba vodne centrale ob Savi med Trbovljami in Hrasnikom in da se kranjski deželni odbor, ki se je pečal s tem načrtom pogaja s Trboveljsko premogokopno družbo radi dobave toka. Ravnotako je omenjen v ETZ 1912 projekt, po katerem je dalo namestništvo v Gradcu družbi »Petovica« v Ptuj pravico za izrabo vodne sile Drave od Ptuja do Ormoža (30 km) za dobo 90 let. Vodno silo bi izrabili v dveh elektrarnah, V eni 39.400 HP, v drugi 25.600 HP. Kakor pravi nadalje dopisnik omenjenega lista, gre tu za preskrbovanje Štajerske in industrijski okraj Nizje

Umriranje v celici s smrtonosnim plinom.

V srednjem veku so ljudi sodniskim ubijali na ta način, da so jih žive sežigali na grmadah, dvali jih iz kože, obehali, vlivali jim v grlo raztopljen, razbelen svinec, sekali jim glave itd. V prosvetljenem 21. stoletju pa smo že zelo napredovali. Amerika, deželna zlata nosi v tem oziru vsakega zastavo, izumila je smrtno celico z električnim stolom, v katero vstopi na smrt obsodeni ter se vsede na stol. Obsojenec je ta-

koj mrtev, kakor hitro spuste električni tok. Kakor poročajo dopisniki dunajskim časopisom, pa je država Nevada izumila nov način eksekucije. Obsojenec vstopi namreč v posebno celico, ki jo obdaja debele stipe. V celico spuste nato smrtonosen plin, naka prične počasi umiranje. Dunajski časopisi pristavljajo, da bi bilo »bro, če bi kak slovec umetnik napravil tako umrlo obsojenca kot simbol našega civiliziranega stoletja.

Maksim Gorki:

Boj Azije za srečo.

Največja katastrofa izmed svetovnih katastrof je združila življenje tistega ljudstva v Evropi, katerega moralna energija je z vso silo poskušala osvoboditi človekovo osebnost od mračne dedščine orientalskega misticizma.

Razpoloženje in čustva igrajo pri Orientalcu večjo vlogo kakor pa razum in umevanje. Špekulacijo ima rajši kakor natančno analizo, metafizično dogmo rajši kakor znanstveno hipotezo. Orientalec je bil stvarnik večine in ustanovitelj najbolj nejasnih metafizik.

Orientalec se približuje naravi čustveno in abstraktno. Iz nje dela boga. Prostovoljno se ji podvrača in ji služi. Zapadni Evropejec ostaja svobodni in ker ga odlikuje natančno znanje, postaja gospodar naravnih sil.

Naloga evropske znanosti je, preiskovati in proučevati sile narave, ter jih potem upreči, da služijo ljudem, tako da je potem posameznik rešen dogme, praznoverja, predsodba in prisiljenega dela, da se njegove telesne ener-

* Bralce tega članka opozarjamo, da so v zadnjem času kažejo glavni vplivi ruske revolucije prav posebno pri indijcih, pri katerih se je pričel zmaganostno uvajati Ghandi, vodja indijskih nacionalistov. Po dosedanjih znamenjih se je torej orientalsko mišljenje precej spremenilo, če se je pa za trajno, bo seveda pokazala bodočnost. Maksim Gorki priznava, da so azijski narodi aktivni na svoj način, vendar pa dvom, da bi popustili ob špekulacije.

Prosta volja.

(iz knjige Aslan, Relativitete.)

Ima li človek svobodno voljo ali ne? To vprašanje se je že tolikrat pretresalo, ne da bi se bilo posrečilo približati se resnični zagatnega problema; veliki filozofi so pisali, kakor znano, cele zvezke o tem predmetu, pa se niso za las primeknili k razvoznosti. Če si prečitaš eno takih knjig, ostaneš prav tako poučen kot poprel. Sicer pa je li potrebno zavedati se, kaj je svobodna volja, in znati, da se izvaja v vsej polnosti svoje prostosti? Menda ne: gotovo lahko srečno živijo, pa da nisi nič za trennek razglabljal o tem vprašanju.

Obraznavamo tudi ml stvar na povsem relativnem načinu, to je v tem slučaju, govorimo čim manj o tem, ker drugače bi utegnili še bolj zaplesti ta zamotani predmet razmišljanja. Možna je namreč, da bližnji, ako preveč misli na to zadevo. Po moji sodbi je treba nekoliko vzeti, nekoliko pa pustiti; včasih imamo svojo svobodno voljo, včasih pa ne. Trdno je to, da je norec nima. Težavno je določiti, kje se začneja in kje se neha bližnost; ker se pa vsakdo malce neumen rodi na svet in postaja s starostjo bolj in bolj nespameten, je treba skoro preiskovati svobodno voljo kot funkcijo starosti, t. j. življenjske dobe, v kateri smo baš tedaj. Petnajsetletni otrok ali osemletni osemdesetletni sivek prav lahko delata brez razsodnosti, kar se pravi z drugimi besedami, da nimata kaj izrazite svobodne volje pri izvrševanju kakega čina. Kadar kdo počenja to, kar nazivamo zločin ali umor, t. j. uničevanje človeške eksistence po volji tretje osebe, ni gotovo, da ima dotični svobodno voljo. Nekatere osebe, ki jih često po krivem uvrščamo med ubijalce in ki jih morda zbog tega glitotina spravi s sveta, so ravnote morebiti brez svoje svobodne volje. Notranji glas jih je gnil, da so napravile čin, imenovan hudodelstvo; niso se mogle upirati temu glasu, temu nagibu; potemtakem so opravile, in tako je treba v prvi vrsti premočiti duševno stanje slednjega dozdvega ali priznane zločina. Celu v priznanju je mogoče biti brez svobodne volje; primerilo se je že, da so posamezniki priznali zločinstvo, katerega niso zakrivali, katero je obstajalo celo zgolj v njih domislitvi in čigar žrtve ni bilo možno najti. Nekateri lopovi ravnavo tudi, ne da bi imeli prosto voljo. Na žalost, oni, ki služijo svoj kruh s tem, da sodijo druge, in ki zaslopaio zakon, se neizodostno spuščajo v psihološko proučevanje sojenec in ne vedo nič točnega o stopnji njihove razsodnosti. Kdor bi znašel aritmetično, t. j. pripravo za merjenje razsodke, bi izkazal veliko uslugo družbi. Sicer so iznašli amperometer in voltometer, pa elektrika ni nič bolj vidna nego svobodna volja; iznajdba, ki si jo želimo, je torej mogoča. Brez premisleka lahko razpišete kar milijardo nagrade najditelju tega merskega orodja, saj je zelo možno, da ga odkrijejo šele v tisoč stoletjih, in lahko se preračuna, koliko bo v oni daljni dobi vreden 1 frank, naložen na obrestne obresti: zadnje več od milijarde!

Kdor stalno razglablja, kaj bo storil, nima nič več svobodne volje — ako bi jo bilo mogoče odmerjati — nego tisti, ki dela nagonoma in sledi vselej svojemu prvemu domisleku ali pa ravna docela nepreudarno. Često je prijetno, da ni treba napenjanja premišljevanjskega živca, kajti razmišljanje vseskrat nekoliko utruja glavo. Nekaterim osebam to povzroča migreno, ali pa je trdilo, da jim jo povzroča, kar pa je navsezadnje eno in isto za one, ki morajo prenašati njih nepreudarnost. Ko bi bil jaz zadosti razumen, da bi mogel izreči lastno sodbo o takem vprašanju, kakor je to, bi delal: svobodna volja je tolikanj odnosa, tolikanj relativna, da je vse docela relativno, kar se je že in kar se še bo reklo o nji, in ni si treba gnati k srcu, če kdo pripoveduje o tem predmetu budalosti ali pa če jih čita, kar je očividno vseeno.

nk.

Velikost kraljevine Jugoslavije.

Jugoslavija meri okoli 270.000 kvadratnih kilometrov ter šteje nad 13 milj. prebivalcev. Avstrilska republika meri le 70 tisoč kvadratnih kilometrov, je torej skoro štirikrat manjša od Jugoslavije. Zanimivo je, da meri Madžarska le 87.000 kvadratnih kilometrov, da je torej skoro trikrat manjša od Jugoslavije. Italija je samo za 17.000 kvadratnih kilometrov večja od Jugoslavije, prebivalstva pa šteje 39 milijonov.

der vodi gibanje civilizacije navzgor. Napravljamo prvi korak na poti kvisku. Čeprav ni bodočnost še vidna, vendar vodi, po našem mnenju, k fizični kontroli narave.

V tem poletu je mnogo zunanjih mej misli puščenih zunaj, in sanje smrtnikov, vtelečene v filozofičnih sistemih, padajo na tla. Razodevajo se možnosti novega reda stvari pod naravnimi pogoji, ki bo boljši kot more človek prekovati. Toda nobene tolažbe ne najdemo, ki bi se nanašala na kakšno drugo eksistenco. Te možnosti se izvršijo tukaj, na tej zemlji. Boriti se moramo, da jih iztrgamo iz rok ljubosumne narave.

Kitajec Lao-Tse je učil:

»Edina stvar, katere se moramo bati, je aktivno ali delavno bitje. Mi vsi moramo biti brez akcije ali dela. Brezdelje je bolj zaželjiva stvar kakor vse drugo na zemlji ali v nebesih. Še te da, ko bodo ljudje prenehali delati, bo zavladal na zemlji blažen in popoln mir.«

Glejte, v tem se glasijo klici mrtvega protislovja. Samo ta posebnost, porojena iz obupa, iz orientalske misli, je eden prvih vzrokov neizpremenjenega stanja azijskih držav. Radi tega so Kitajci danes prav tam, kjer so bili pred tisoč leti. S tem degradiranjem osebnosti, s tem strahom pred razumom in voljo, s tem nezaupanjem do svojih lastnih moči, s tem je polasnjena temna zmeda v političnem in gospodarskem življenju Orienta.

Kinoproiekcije.

Kakšen je učinek japonske glasbe?

Kakor vse države na daljnem Vzhodu, kakor Indija, Kitajska in ostale države, tako je tudi Japonska strastna oboževalka glasbe. Toda Evropejec ali pa Amerikanec, ki bi poslušal japonski orkester, bi se komaj z njo zadovoljil. Najboljše evropske skladbe kakor so Beethovne, Mozartove in druge, so namreč Japoncu na slabša godba. Čisto prav ima dr. Müller, ko govori v svojem poročilu »Društvo za raziskovanje na daljnem Vzhodu«, da imponirajo na Japonskem skladbe evropskih klasičnih glasbenikov samo kulijem in ženskam. Japonska glasba je namreč plod stoletne vzgoje in občutkov, pa je vplivna med ljudstvom posebno vsled tradicij, temperamenta, izvrševanja dela, podnebnja itd. Vendar pa imajo sedaj Japonci že dva sistema godbe, svojega in evropskega, ki dominira v armadi. Ena teh godb »Imperial guard« ima orkester pod vodstvom Mr. Leroux, kapelnika francoskih vojaških zborov, ki je uglašil japonsko narodno himno »Kimigajo«. Japonski sistem se še vedno drži svoje glasbe s skalo petih in osmih not, menimi karakterističnimi ritmi in oktavo. Sicer pa je pri japonski glasbi isti učinek kakor pri vseh na svetu — glasbe namreč povzročajo, da se nebo priseli za nedoloten čas na zemljo, kakor je dejal neki kitajski filozof.

Millionarjev je bilo kot gob po dežju.

Iz nekega francoskega znanstvenega časopisa posnemamo, da je bila vlada ameriških Zedinjenih držav najslabša pod Wilsonovo administracijo. Vlada je n. pr. potrošila za gradnjo letal 1.051.000 dolarjev, od katerih pa ni niti eno dospelo v Evropo. Za topove je izdala 1.191.000.000 dolarjev, in od teh je prišlo samo 133 na fronto. Vojni departement je imel v armadi 391.000 konj in mui na razpolago, vendar pa je naročila vlada kar 945.000 sedel, nad 1.000.000 konjskih vpreg, 2.000.000 nagobnih jedilnih vreč, 2.850.000 vajet ter 1 milijon 637.191 kratek za snajenje konj. Za lahvične vozove je dala 18.824.228 dolarjev. Wilsonova vlada je delala kot »pijan mornar«, pravi poročevalec, in tako se je tudi zgodilo, da je prodala ob času premirja Franciji živila, obleke in avtomobile v vrednosti 2.000.000.000 dolarjev za borih 400.000.000 frankov in te celo — na dolge obroke. Ob premirju je bila tedaj ameriška državna blagajna prazna in še 25.000.000.000 je bilo vojnega dolga, medtem ko je bilo v Združenih državah nad 20.000 novih milijonarjev.

Edisonov aparat za depeše iz sveta duhov.

Opravičeno lahko trdimo, da ni na svetu izobraženega človeka, ki ne bi že slišal govoriti o Edisonu, svetovnoznane mu izumitelju, ki ima patente za skoro 1000 iznajdb. »Kinoproiekcije« smo krstili naš članek — kino je njegov izum, pa fonograf tudi, električna luč, električna baterija in še nešteto drugih aparatov. V zadnjem času se je sprevlil Edison na izum aparata, s katerim bo možno govoriti z mrtvimi, ali z Edisonovimi besedami »loviti brezžične depeše iz sveta duhov«. Edison namreč pravi: »Prepričan sem se, da sestoji človeško telo kakor sploh vsako organsko bitje iz brezštevila majhnih živih bitij ali celic, ki jih ne opazimo niti z najboljšim mikroskopom. Naša telesa so velike organizacije teh majhnih bitij, ki delujejo v rojih in v celih armadah — 95 odstotkov njih opravlja gotovo delo, medtem ko daje 5 odstotkov direktive za izvrševanje dolžnega dela. V teh 5 odstotkih je iskati osebnost človeka, nahajajo pa se v onem delu možganov, ki je znan pod imenom »polje Broca«. Ob človekovi smrti se vsa bitja razkrope in delujejo v drugih oblikah. Sedaj pa nastaja vprašanje, kaj se zgodi z onimi 5 odstotki inteligentnih bitij — če si poličke novo delo onih 95 odstotkov, je jasno, da se napoti z ostalimi roji v nov svet tudi ostalih 5 odstotkov. Vprašanje, na katerega iščem tedaj odgovor s svojim aparatom, se glasi: Ali ostane onih 5 odstotkov skupaj, ali se razkrope in iščejo novih funkcij kot individuali in ne kot kolektivna skupina.« Če se ta bitja razkrope, potem se bojim, da bo moje delo zastoj, ker bi to pomenilo, da je naše osebnosti konec po smrti. Če pa ostanejo v enoti, potem je mogoče, da obdrže v sebi elemente, ki tvorijo v človeku aparat spominja, to je, višje iz življenja.

Zamorski običaji.

Amerika sicer slovi po raznoterosti svojega prebivalstva, vendar pa ni ta raznoterost nikjer tako pestra kot v holandski koloniji Guyana. Tu so pomešani vsi narodi in vsa plemena, ki so se tekom tisoletij razvila iz pradedov človeštva. Indijanci, Portugalci, Judi in Japonci, Kitajci in Spanci ter zastopniki drugih vrst ljudi so se tekom stoletij naselili v tej južnoameriški deželi. Raznovernosti plemen in narodov pa odgovarja tudi mnogobrojnost običajev in tradicij. Toda kljub pestri silki živijo vsi v miru in se medsebojno podpirajo.

Posebno zanimiva so opazovanja na polju praznovestva. Tu najdemo predvsem »free«, ki ima judovski koreni in afrikanec vsebino. Kdor je zadet od freeja sme uživati le gotove jedi in piti le določene pijače. Sicer pa je obseg in predmet te prepovedi odvisen od osebnosti in položaja, ki ga dotični zavzema. Judovski vpliv se najde tudi v tem, da se vsak izobražen Surinman brani ribe zamorcev, predsek, ki ga najdemo tudi pri Judih napram jezulji.

Se mnogo bolj pa vplivajo na vsakdanje življenje paganski običaji. Ti so tako vkoreninjeni, da jih ne bodo mogli docela izbiti niti katoliški niti protestantovski misijonarji. Prisostvovati moraš plesom, ki so očitnega paganskega značaja, katerih pa se z isto vneto udeležujo katoliški, protestantovski in zamorci raznih drugih veroizpovedi. Kako bomo misijonarji vplivali monogamijo mi je velika uganka, piše neki Anglež, spominjam pa se, da mi je indijanski glavar, ki je v svoji vasi sezidal katoliško cerkev, predstavil svojo najmlajšo ženo. Tako nežnih navad se ni mogoče kar tako na lepem iznebiti. Se teže gre z verskimi obredi, ki so se tekom stoletij vkoreninili v narodu in katerih nikakor nečelo opustiti v krivl ver, da bi se s tem zamorili bogovom, ki so toliko stoletij ščitili njihove prednike in ki jih bodo eventualno tudi oni še potrebovali. Kdo pa ve, kako je na onem svetu! Posebno karakterističen je misijonski pogreb v Paramaribu, kraju, kjer krščanska vera najbolj cvete. Udeleženci žalostnega spreveda so nekoliko temne pusti, njihova eleganca pa je evropskega, sicer, da se razumemo, ne tako evropskega kot je pri nas v Evropi. Služabniki v sukni in visokim klobukom koraka pred sprevedom. Sledijo mu nosilci trupla v belih oblekah in ravnotako visokimi klobuki. Spreved zaključijo žalostni ostali, vsi v belih oblekah; žalna barva je namreč bela. Ko pridejo do prvega vogala se zgodi nekaj čudnega: sicer pa to vidimo tudi pri evropskih vojakih ali televadnih družinih, tam je samo moti drugi. Žalostna družba nekoliko časa maršira korak, ne da bi prišla niti pet naprej, kar naenkrat pa se s truplom vred spustijo v trap in jo urnih krač zavlejejo za vogal. Toda vse to na svetu ali vsaj večinom človeških dejanj ima gotov namen, torej ga mora imeti tudi ta pogrebna ceremonija. Njen praktični cilj pa izhaja iz vere, da spremljajo spreved hudobni duhovi. In sicer jim je ljudska vera odkazala prostor pred sprevedom, toda v neposrednem stiku. Duhovi korakajo v istem tempu z ostalimi pogrebi. Ko pride družba do vogala, koraka sicer navidezno naprej, v resnici pa ostane na mestu, medtem pa korakajo duhovi, ki niso bili na to sleparijo pripravljani, naprej. Končno pa gre za to, da se hitro zavleje v drugo ulico, predno duhovj spoznajo, da so bili nabitani.

Poleg tega verujejo zamorci na celo čredo duhov, ki se love po hostah, vodah in poljih. Najbolj pa se bojijo senc svojih pradedov, ki so gotovo jezni nad tem, da se njihovi potomci ne držijo njihove vere.

Mi se sicer temu smejemo, ali le počasi. Kdo si upa trditi, da ne živijo tudi med našim narodom mnogo pobožnih duš, ki verujejo v še bolj smešne stvari. Jako hvaležno delo bi napravili oni, ki bi to pravično zbral in ga poleg črnih bukev, ki jih imajo duhovniki, da lahko napravijo točo ali sušo, predal našim potomcem, da si bodo v prostih urah krstili nazarensko dolgačas.

O sežiganju mrtličev v Evropi.

Na Angleškem so sežigali v preteklem letu 2530 trupel, na Francoskem 793, od teh samo v Parizu 695, v Nemčiji 18.709, v Švici pa 2700. Francoski časopisi z obžalovanjem ugotavljajo, da se sežiganje mrtličev ne more udomaćiti na Francoskem, čeprav so veztrajno na delu svobodnomislelci, ki pridigajo o estetičnih, higienskih in slednjih tudi etičnih prednostih sežiganja. Verske predsodke vzdržuje namreč duhovščina, ker se boji za svoje eksistenco.

Zanimivosti.

* Interesantna poravnava. Dunajski trgovci Karenck je vložil pri sodišču v Budimpešti tožbo proti tamonjski plesalki Aniti Berber, ker ga je oseleparila za 60 milijonov. Njeni prijatelji in čestitci so se zelo trudili, da bi se mučna afera spravila mirnim potom s sveta. Končno se je trgovci zadovoljili s tem, da bo Anita plesala tri ples v Evini obleki pred filmskim aparatom budimpeštanske tovarne filmov. Izključno razpečavo filmov pa bi prevzel dunajski trgovec. Anita se je s tem zadovoljila, nakar je trgovec umaknil tožbo in ji odpustil dolg.

* Goljufija na ladji. Med jutratkom je prišel na ladi »Berla«, ki je baš odplula iz Livorna, v jedilnico elegantno oblečen gospod, ki se je predstavil kot policijski komisar in zahteval od potnikov, da mu pokažejo potne liste. Toda noben potni list mu ni bil pravljen in vsakega je kaznoval s globo 200 frankov. Nekateri so mu vsoto plačali, drugi pa so plačilo odklonili in izjavili, da se obrnejo na kapitana, ki jih je opozoril, da gre za goljufijo. Brzojavil je na policijo v Bastiji in ko se je ladja tam vsidrala, je bil goljuf aretiran. Posrečilo pa se mu je zbežati od skupine delavcev, ki jih je pozval na pomoč z vzklikom: »Rešite me, fašisti me hočejo ubiti.« Delavci so temu verjeli in s postavlili v bran. Le z veliko težavo »ih« obvladali in goljufa zaprli. Aretiranec je po poklicu šofer in je tajnik komunistične stranke v Livorna.

* Čudno postavljanje parlamentarca. Poslanec varšavskega sejma Josip Walczak je gotovo računal na to, da ne bo nikdar več izvoljen. Radi tega je hotel svoj mandat izkoristiti ali pa je hotel imeti kak spomin na svoje poslansko delo. Naj bo kakor hoče, dejstvo je, da je pokradel v poslanskih buffetih mnogo jedilnega orodja in da je bil radi tega obsojen na 3 milijona poljskih mark ali na mesec dal zapora.